

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

Přístup afrických zemí k Mezinárodnímu trestnímu soudu

Klára Egnerová

Katedra mezinárodního práva

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, E.MA., Ph.D.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. června 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 24. června 2015

Klára Egnerová

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala doc. JUDr. PhDr. Veronice Bílkové, E.MA., Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky při vypracování mé diplomové práce a také své rodině, která po celou dobu mého studia stála při mně.

Obsah:

Úvod.....	1
1. Historie a základní atributy ICC	6
1.1 Historický exkurz.....	6
1.2 Účel a stručná charakteristika ICC	11
1.3 Složení a administrativa ICC	14
1.4. Průběh soudního procesu před ICC	15
1.4.1 Vyšetřování a trestní stíhání	15
1.4.2 Hlavní líčení.....	16
1.4.3 Odvolání a řízení o něm.....	16
1.5 Shromáždění smluvních států	17
1.6 Financování Soudu	18
2. Základní charakteristika mezinárodních trestních tribunálů v Africe a Africká unie. 19	
2.1. Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu	19
2.2 Zvláštní soud pro Sierra Leone.....	20
2.3 Africká unie	22
3. Vývoj přístupu afrických zemí k ICC.....	25
3.1 Silná podpora afrických států při zakládání ICC	25
3.1.1. Diplomatická konference v Římě	27
3.2 Postupná ztráta podpory ICC ze strany afrických států	31
3.2.1 První zvrát: případ týkající se zatýkacího rozkazu Belgie v. Demokratické republiky Kongo	31
3.2.2. Další případy cílení západního světa na africké státy.....	31
3.2.3 Shromáždění členů Africké unie v roce 2008.....	33
3.2.4 Zatykač na Omara Hassana Ahmada Al Bashira.....	34

3.2.5 Shromáždění členů Africké unie v roce 2012.....	37
3.3 Snahy o opětovné navrácení podpory ICC ze strany afrických států	39
3.3.1 Druhý zvolený žalobce Fatou Bensouda	39
3.3.2 Afričtí soudci u ICC.....	40
3.4. Africká občanská společnost a ICC	41
4. Jednotlivé případy souzené před ICC	43
4.1 Situace v Ugandě	43
4.2 Situace ve Středoafriické republice	44
4.3. Situace v Libyi	46
4.4 Situace na Pobřeží slonoviny	47
4.5 Situace v Demokratické republice Kongo	48
4.6 Situace v Súdánu.....	51
4.7 Situace v Keni	53
5.8 Situace v Mali	56
5. Hlavní sporné body mezi africkými státy a ICC, popř. západními státy	59
5.1 Zákaz zohledňování veřejné funkce	59
5.2 Nedostatek součinnosti afrických smluvních států s ICC.....	60
5.3 Ad hoc tribunály lépe reflektují místní specifika.....	61
5.4 Zasahování do soudní moci suverénního státu	62
5.5 Zpolitizovaný Soud.....	62
5.6 Financování Soudu	63
6. Budoucnost a oprava vztahů mezi ICC a africkými státy.....	64
Závěr	67
7. Seznam použitých zkratk:	70
8. Použitá literatura a jiné zdroje:	71

Úvod

Afrika je kontinent, který je rodištěm velkého množství nebezpečných jevů jako je terorismus, vzbouřenectví, organizovaný zločin, zločin proti lidskosti a občanské války, které měly a mají za následek mnoho nevinných obětí. Z historického pohledu docházelo na území Afriky k ozbrojeným konfliktům, které byly dány především koloniálním a studenoválečným dědictvím uvaleným na státy, ve kterých probíhaly. Doprovodným jevem, který se týkal prakticky všech zemí v regionu, byla i transformace tradičních mocenských struktur a lokálních hodnot. Nejproblematictější prvkem kolonialismu bylo zcela určitě vytvoření hranic, které ignorovaly etnické, kulturní, historické a teritoriální celky.

Tato velice aktuální problematika je často, především pomocí médií, zjednodušována a širší veřejnosti jsou poskytovány pouze velice kusé a nepřesné informace. Africké konflikty se proto jeví velmi chaoticky, není poskytována dostatečná humanitární pomoc a nejsou podrobeny detailnějším politickým analýzám. Virgil Hawkins, profesor specializující se na mezinárodní veřejnou politiku na Ósacké Univerzitě uvádí, „že se stává zřejmým, že konflikty, kterým je přikládána větší pozornost (médií, veřejnosti, akademické obce a politiků), jsou často relativně malé v porovnání s jinými, kterým se stále nedaří na sebe tuto pozornost upoutat“.¹ Existující ignorace tohoto tématu vede k opomíjení palčivých problémů, které se odehrávají v afrických zemích, což vede k páchání stále brutálnějších činů, které pokud by se odehrály na půdě evropského kontinentu, popř. jiných vyspělejších částí světa, by jistě zaznamenaly mnohem větší angažovanost. Nerespektování právních řádů, korupce na politické scéně a snaha o dobytí moci pomocí zotročování lidí, to vše a mnohem více bych zde mohla uvést, jako důsledky neustálých afrických konfliktů. Porušování základních lidských práv a svobod a páchání těch nejkrutějších zločinů, nejen v Africe, ale i v jiných částech světa jako je např. Afganistán, Irák, Izrael, Palestina, Sýrie apod., vedlo k myšlence ustavení Mezinárodního trestního soudu (dále jen „ICC“² nebo „Soud“) jako stálé instituce, která stíhá pachatele nejzávažnějších zločinů podle

¹HAWKINS, Virgil. Conflict Death Tolls, Stealth Conflicts. WorldPress, 23. listopadu 2008. Dostupné (online) z WWW: <http://stealthconflicts.worldpress.com/2008/11/23/conflict-death-tolls/> (cit. 10. 12. 2014)

²Zkratka ICC je zde použita z důvodu unifikace se zkratkami ostatními („ICTR“, „SCSL“ apod.)

mezinárodního práva, protože vnitrostátní soudní orgány často nejsou schopny samy stíhat a spravedlivě odsoudit pachatele, kteří ohrožují společenství jako celek.

Cílem mé diplomové práce je poskytnout čtenáři ucelený výklad a popis postupného vývoje přístupu afrických států k ICC. Tuto velice aktuální problematiku se budu snažit obsáhnout od historického základu až po současné problémy, které před ICC vznikají.

V první kapitole mé diplomové práce pojednávám o historických událostech, které byly důvodem vzniku Soudu. Cesta k jeho vytvoření nebyla krátká, ani přímá.³ Dále pojednávám o jeho účelu a charakteristice, aby se čtenář lépe zorientoval v dané problematice a nedošlo k pozdějším nejasnostem. O ICC bylo již napsáno velké množství odborných článků, ale opakování je matka moudrosti, a proto se domnívám, že základní fakta a informace je zde nutno uvést pro hlubší porozumění tématu. Následně se budu zabývat tzv. *ad hoc*⁴ tribunály, konkrétněji se zaměřím na Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (dále jen „ICTR“) a Zvláštní soud pro Sierra Leone⁵ (dále jen „SCSL“). *Ad hoc* tribunály se dají považovat za významné milníky v oblasti mezinárodního trestního práva, jakožto první moderní mezinárodní soudní instituce, které vůbec mezinárodní trestní právo aplikují, a jež zároveň významně přispěly k vytvoření univerzálního stálého ICC. Omezila jsem svoji diplomovou práci pouze na tyto dva trestní tribunály, protože se domnívám, že pokud bych zde pojednávala o ostatních, jako jsou Mezinárodní vojenské tribunály po II. světové válce, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii nebo Mimořádné soudní senáty v Kambodži, příliš bych odbočila od tématu této práce. Z tohoto důvodu mi přijde žádoucí zaměřit se na tyto dva tribunály, které čtenáři postačí k širšímu proniknutí do historického rámce mezinárodních trestních tribunálů, a které rozhodují o zločinech, jež se staly právě v Africe. Poslední část druhé kapitoly bude věnována Africké unii (dále jen „AU“), její historii a základnímu vymezení, protože právě ona má vedoucí postavení ve vyvíjejícím se vztahu mezi africkými zeměmi a ICC.

³ ŠTURMA, P. *K mezinárodnímu trestnímu soudnictví na začátku 21. století*. Mezinárodní politika. 2001, č. 6, s. 8

⁴ *Ad hoc* je latinský pojem znamenající: „k tomuto“. Je používán k vyjádření, že určitá věc bude použita pouze pro jednotlivý případ. V textu hovořím tedy o tribunálech pouze pro konkrétní případ, který se v minulosti stal.

⁵ Přesný termín pro Zvláštní soud pro Sierra Leone je spíše než *Ad hoc* tribunál název smíšený soud, především z důvodu, jakým způsobem tento soud vznikl a jak se liší od *Ad Hoc* tribunálů.

Těžištěm mé práce je třetí kapitola, která se zabývá postupným vývojem přístupu afrických států k ICC. Kladu si za cíl poskytnout čtenáři ucelený přehled faktů, které v této problematice považuji za důležité. Je poskytnut historický exkurz od silné podpory při založení stálé instituce, kdy více než dvě třetiny členů⁶ AU podepsali *Římský statut*, dokument, kterým se zakládá Soud. *Římský statut* byl výsledkem Diplomatické konference zplnomocněných zástupců v Římě, která proběhla od 15. června do 17. července 1998⁷. Této konferenci se budu věnovat více do hloubky a poskytnu také přehled všech afrických zemí, které *Římský statut* ratifikovaly. ICC vznikl 1. července 2002, a to jako instituce, která má pravomoc vykonávat jurisdikci nad osobami, které páchají nejzávažnější zločiny, jimiž podle *Římského statutu* jsou: a) *zločin genocidy* b) *zločiny proti lidskosti* c) *válečné zločiny* d) *zločin agrese*.⁸ „*Země, které se zúčastnily diplomatické konference v Římě, věřily, že globální spravedlnost bude posílena, pokud se vytvoří mezinárodní trestní instituce, která bude mít pravomoc stíhat osoby, jež páchají nevídaná zvěrstva a porušují lidská práva, včetně válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a genocidy*“.⁹ Zde je vystižena základní idea, proč jednotlivé státy usilovaly o zřízení ICC, kdy africké nebyly výjimkou. Masakry, kterými byla svírána Rwanda, invaze silnějších států vůči těm slabším, beztrestnost a masové porušování lidských práv, to vše byly taktéž důvody, proč africké státy silně podporovaly ICC.

V průběhu let, kdy ICC začal vykonávat svoji jurisdikci, AU začala pochybovat o této instituci z několika různých důvodů, které v této práci budou detailněji rozebrány. Byla vyslovena prohlášení, která velice ostře kritizují ICC a jeho zaměření pouze a jen na africké státy a na činy, které jsou zde páchány. AU dokonce vyzvala své členy, aby již dále nespolupracovali s ICC. Dochází tedy k oslabení postavení ICC z důvodu nespokojenosti AU s vyšetřováním pouze činů, které se dějí v Africe.

⁶ PLESSIS, Max; MALUWA Tiyanjana; O'REILLY, Annie. *Africa and the International Criminal Court*. Chatham House. International Law 2013/01, červen 2013. Dostupné (online) z: WWW http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/0713pp_iccafrica.pdf (cit. 13.12.2014)

⁷ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. V Praze: Karolinum, 2002, s. 117-118

⁸ Viz článek 5 *Římského statutu*

⁹ Heinrich Böll Foundation. *Perspectives: Political Analysis and Commentary from Africa. Movers and Shakers. Youth and Political Change in Afrika*. Perspectives 2013/01, květen 2013. Dostupné (online) z: WWW http://za.boell.org/sites/default/files/perspectives_1.13_web.pdf (cit. 13.12.2014)

Čtvrtá kapitola přináší přehled všech případů, které byly ICC souzeny. Je nasnadě zdůraznit, že všech 22 případů z celkem 8¹⁰ zemí bylo spácháno v Africe. Bude vždy shrnuto, čeho se přesně pachatel dopustil a v jaké fázi se řízení nachází, popř. popsána určitá specifika daného případu. Hlubší analýze bude podroben kontroverzní případ keňského prezidenta Kenyatty, který jsem již zmínila výše. Tuto kapitulu jsem do své diplomové práce zařadila především z důvodu poskytnutí celkového náhledu na fungování ICC v praxi a jeho dopad na konkrétní osoby, které byly zde souzeny. Zde se jedná o reálná fakta, která vypovídají o skutečných výsledcích za dobu působení ICC. Tento výčet by mohl poskytnout racionální vysvětlení, proč se ICC doposud zaměřoval pouze na africké případy, nebo naopak potvrdit spekulaci, která byla vyřčena AU, tedy že ICC je zaujatý proti africkým státům, při jeho současném označení za tzv. anti-africký soud¹¹.

Pátá kapitola pojednává o hlavních sporných bodech, které shledávám mezi africkými státy a ICC. Mám-li být konkrétní, jedná se např. o článek 27 *Římského statutu*, který se týká zákazu zohledňování veřejných funkcí, dále nedostatku součinnosti afrických smluvních států nebo zasahování do soudní moci suverénního státu.

V poslední kapitole bych se ráda zamyslela nad možnostmi, jak vztah mezi ICC a africkými státy napravit a budoucností, která by mohla nastat. Má práce se bude snažit čtenáři poskytnout dostatečný podklad pro vytvoření vlastního teoreticky podloženého názoru.

Domnívám se, že z důvodu aktuálnosti dané problematiky budu nacházet určité obtíže při zpracování literatury a jiných relevantních textů, a to především co se týče překladu. Určité dokumenty nemají oficiální, popř. ani neoficiální, český překlad, a proto se uchýlím k překladu vlastnímu, který se snaží co nejlépe vystihnout obsah cizojazyčných textů. K tomuto použiji odborné cizojazyčné slovníky, dokumenty, vztahující se přímo nebo nepřímo k dané problematice, a taktéž články odborníků, kteří

¹⁰ International Criminal Court, Situations and Cases. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (cit. 13. 12. 2014)

¹¹ New Vision. Uganda's leading Daily. African Union to set up court to rival ICC. 21. července 2014. Dostupné (online) z: WWW <http://www.newvision.co.ug/news/657792-african-union-to-set-up-court-to-rival-icc.html> (cit. 13. 12. 2014)

se specializují na mezinárodní právo. Velká část použité literatury a textů, ze kterých budu čerpat, pochází z elektronických zdrojů. Při zpracování této problematiky bude použito obecných vědeckých metod, jako je dedukce, syntéza, analýza a také metoda komparativní. Text diplomové práce je ukončen k datu 23. června 2015.

1. Historie a základní atributy ICC

1.1 Historický exkurz

Již před první světovou válkou se ustálilo obecné přesvědčení civilizovaných národů, že určité činy, porušující mezinárodní právo zejména při vedení války, jsou zavrženíhodné a zasluhují potrestání. V té době však chybělo přesné vymezení protiprávních činů a jejich povahy z hlediska možného postihu.¹² V meziválečném období bylo vytvořeno několik návrhů týkajících se založení mezinárodního trestního soudu, ale žádný z nich nenašel tak silnou podporu, aby došlo k samotné realizaci.

Po druhé světové válce vznikl první skutečně fungující soud na základě Dohody o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, kdy součástí byl *Statut Mezinárodního vojenského tribunálu*, který měl své sídlo v Norimberku. Na základě této historické události zde můžeme poprvé hovořit o mezinárodním trestním právu jako o právním odvětví. Nacisté byli před tímto Norimberským tribunálem obviněni ze zločinu, který státní zástupce nazval genocida, ale tento termín nebyl součástí hmotněprávních ustanovení Statutu Mezinárodního vojenského tribunálu, a proto je tribunál odsoudil za zločiny proti lidskosti páchané proti židovskému lidu nejen v Evropě.¹³

Zde je na místě definovat, co se myslí zločinem podle mezinárodního práva a mezinárodním zločinem. Tyto dva zdánlivě stejné pojmy je nutno od sebe odlišovat. Mezinárodním zločinem se dle Bassiouniho myslí jednání, které je schopné poškodit zájmy mezinárodního společenství.¹⁴ Šturma podrobněji definuje mezinárodní zločiny států jako nejzávažnější porušení mezinárodního práva vyvolávající odpovědnost států *erga omnes*.¹⁵ Oproti tomu pojem zločin podle mezinárodního práva je tím nejzávažnějším porušením pravidel týkajících se ochrany míru, základních lidských

¹² ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. V Praze: Karolinum, 2002, s. 113

¹³ SCHABAS, W. A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge: University Press, 2001, s. 7

¹⁴ BASSIOUNI, M. Cherif. *International criminal law*. Third edition. V Leidenu, Nizozemsko: M. Nijhoff Publishers, 2008, s. 133

¹⁵ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. V Praze: Karolinum, 2002, s. 36

Erga omnes je latinský pojem znamenající: „vůči všem“.

práv, včetně pravidel mezinárodního humanitárního práva, která mají charakter *jus cogens*.¹⁶

V klasickém pojetí vycházejícím ze Statutu Norimberského tribunálu rozlišujeme tři kategorie, a to zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.¹⁷

Valné shromáždění OSN v roce 1948 přijalo *Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocidia*¹⁸, čímž došlo v článku II k formulaci definice genocidia, která byla taktéž v nezměněné podobě inkorporována do Římského statutu jako článek VI *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia* ve svém článku VI stanoví: „osoby obviněné z genocidia, nebo z kterýchkoli jiných činů vypočtených v článku III.¹⁹, mají být souzeny příslušným soudem toho státu, na jehož území byl tento čin spáchán, nebo takovým mezinárodním trestným soudem, který může být příslušný pro ty smluvní strany, které uznaly jeho pravomoc“. Výborem ustanoveným *ad hoc* byla tato myšlenka vytvoření alternativy k domácí jurisdikci podpořena. Odkaz na mezinárodní trestní soud byl následně zamítnut Šestým výborem, ale poté byl znovu přijat Spojenými státy.²⁰ Tento článek přinesl první oficiální zmínku o povinnosti založit mezinárodní trestní soud, jakožto instituci, která má pravomoc vykonávat svoji jurisdikci nad příslušníky států, kteří jej uznali. Byl dokonce sekretariátem OSN vytvořen model statutu zakládající tento soud, ale byl příliš ambiciózní pro dobu, kdy se Úmluva přijímala, a proto konzervativní tvůrci odmítli založení této instituce. Úmluva tedy nevstoupila v platnost z důvodu nízkého počtu ratifikací. Místo toho Valné shromáždění OSN vyzvalo Komisi pro mezinárodní právo k přípravě jiného Statutu, kterým se založí mezinárodní trestní soud.²¹

Následovalo dlouhé období, kdy práce na vytvoření Statutu spíše stagnovaly. Docházelo k práci na jiných dokumentech a Komise pro mezinárodní právo taktéž

¹⁶ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. V Praze: Karolinum, 2002, s. 17

¹⁷Ibid. s. 9-16

¹⁸Z angl. *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, (1951) 78 UNTS 277

¹⁹Trestné činy dle článku III jsou: a) genocidium; b) spolčení k spáchání genocidia; c) přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia; d) pokus spáchání genocidia; e) účastenství na genocidiu.

²⁰SCHABAS, William. *Genocide in International Criminal Law: The Crime of Crimes*. Cambridge University Press, 2000, s. 75

²¹SCHABAS, W. A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge: University Press, 2001, s. 8

paralelně vytvořila tzv. „*Norimberské zásady*“²², kterými byly položeny základní kameny mezinárodního trestního práva. Základní principy vyplývající z těchto zásad jsou: kdo spáchá zločin dle mezinárodního práva, odpovídá za něj a podléhá trestu, nadřazenost mezinárodního práva nad právem vnitrostátním, popření výsad a imunit a dále zásada, že osoba jednáající dle příkazu, která měla možnost morální volby, není zbavena odpovědnosti.

Situace se začíná pro ICC zlepšovat po konci studené války, kdy mezinárodní společenství začíná velice podporovat a debatovat o nutnosti mezinárodního trestního soudu. Valné shromáždění OSN opět vyzvalo Komisi, aby zanalyzovala problémy spojené s mezinárodní trestní jurisdikcí a možnost založení mezinárodního trestního soudu. V roce 1995 Valné shromáždění OSN ustanovilo Přípravný výbor, jehož hlavním cílem bylo vytvořit multilaterální mezinárodní smlouvu zakládající Soud.²³ Probíhající práce Přípravného výboru vyvrcholily na Konferenci zplnomocněných zástupců v roce 1998, kde byla diskutována především jurisdikce ICC a samotné soudní řízení. Tato konference byla svolána do sídla Organizace pro výživu a zemědělství v Římě²⁴ tzv. Římská konference, které se budu podrobněji věnovat v kapitole III.

Světové mocnosti, vyjma Velké Británie, prosazovaly rozsáhlou kontrolu ICC Radou bezpečnosti OSN, čímž chtěly dosáhnout určité podřízenosti a odkázanosti ICC na jejich vlastní soudní politiku. Na druhé straně silný nesouhlas vyslovily ne příliš ekonomicky silné státy v čele s těmi africkými, které prosazovaly minimální roli Rady bezpečnosti OSN, nezávislost žalobce a celkovou nezávislost Soudu.

Dne 17. července 1998 byl přijat *Římský statut* zakládající ICC, pro který hlasovalo 120 zemí, 21 se neúčastnilo hlasování a 7 hlasovalo proti, následně dne 1. července 2002 Statut vstoupil v platnost²⁵.

²² ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. V Praze: Karolinum, 2002, s. 47

²³ LHOTSKÝ, Jan. *International Criminal Court: Jurisdiction over Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes, including the Legal Regulation of the Crime of Aggression*. V Brně: Masarykova univerzita, 2002, s. 31

²⁴ SCHABAS, W. A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge: University Press, 2001, s. 15

²⁵ ŠTURMA, Pavel. *Historie a charakter mezinárodního trestního soudu*. Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu: sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo. Vyd. 1, V Praze: C.H. Beck, 2004, s. 9-12

V září roku 2002 v souladu s ustanovením Statutu se konalo zasedání Shromáždění smluvních států, které přijalo dva základní dokumenty, kterými jsou „Znaky skutkových podstat zločinů“ a „Procesní a důkazní řád“. Na začátku následujícího roku bylo jmenováno prvních 18 soudců, a poté i Generální prokurátor, kterým se stal Luis Moreno Ocampo z Argentiny²⁶.

Návrh Římského statutu byl vypracován již v roce 1994 a Komise pro mezinárodní právo do seznamu zločinů, nad kterými bude mít ICC svoji jurisdikci, začlenila následující: a) „zločin genocidy,

b) zločiny proti lidskosti,

c) válečné zločiny,

d) zločin agrese.“²⁷

Článek 5 Římského statutu dále taktéž stanoví, že „jurisdikci vůči zločinu agrese bude Soud vykonávat poté, kdy bude v souladu s čl. 121 a 123 přijato ustanovení definující tento zločin a stanovící podmínky, za nichž může Soud vykonávat jurisdikci ve vztahu k tomuto zločinu. Dané ustanovení bude slučitelné s příslušnými ustanoveními Charty Organizace spojených národů.“²⁸ Již při vypracování návrhu Římského statutu docházelo k silným rozporům ohledně definice zločinu agrese, který nakonec byl do Římského statutu začleněn, ale jeho definice nikoli. Jak již bylo napsáno výše, jurisdikce nad tímto zločinem tedy mohla být Soudem vykonávána až po přijetí této definice, a protože se na ní delegáti jednotlivých států nedokázali shodnout, oddálili řešení této situace dle čl. 123 Římského statutu až na revizní konferenci, která se konala v ugandské Kampale ve dnech 31. května až 11. června 2010. Více než 4600 delegátů se zúčastnilo této konference, jednalo se především o zástupce smluvních států, mezinárodní a nevládní organizace, popř. i nesmluvní státy. Na programu této konference bylo zhodnocení fungování ICC, posouzení možnosti vymazání čl. 124²⁹ z Římského statutu, shoda ohledně definice zločinu agrese a doplnění čl. 8. V průběhu

²⁶LHOTSÝ, Jan. *International Criminal Court: Jurisdiction over Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes, including the Legal Regulation of the Crime of Aggression*. V Brně: Masarykova univerzita, 2002, s. 32

²⁷ Viz článek 5 Římského statutu

²⁸ Ibid.

²⁹ Článek 124 Římského statutu zakotvuje možnost, že jakmile „se stát stává smluvní stranou Římského statutu může prohlásit, že po dobu sedmi let od vstupu Římského statutu v platnost, nepřijímá jurisdikci Soudu vůči kategorii zločinů uvedených v čl. 8 v případech, kdy byl zločin domněle spáchán jeho státními občany či na jeho území. Toto prohlášení lze kdykoli odvolat“.

této konferenci paralelně pracovaly dvě skupiny. Jedna zaměřená na zločin agrese a druhá pracovní skupina, která cílila na ostatní změny.

V čele pracovní skupiny zaměřené na zločin agrese byl jordánský princ Zeid Ra'ad Zeid Al-Hussein, který se účastnil dlouhých a převážně neformálních jednání týkajících se diskutované definice zločinu agrese. Hlavním heslem bylo dosáhnout *konsensu*,³⁰ což se nakonec 11. června 2010 rezolucí č. RC/Res. 6³¹ povedlo. Smluvní státy se dohodly na článku 8 bis Římského statutu, který obsahuje dvě definice – aktu agrese³² a zločinu agrese,³³ obě vycházející z návrhu pracovní skupiny jordánského prince Zeida. Státy tímto prokázaly kontinuitu svých názorů ohledně definic aktu agrese a zločinu agrese.³⁴

Zločin agrese však stále nemůže být souzen před ICC, neboť je zde nutno splnit kritéria, která byla stanovena v ugandské Kampale. Soud bude moci začít vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese, pokud dojde k ratifikaci relevantních ustanovení týkajících se zločinu agrese třiceti smluvními státy; smluvní státy alespoň dvou třetinovou většinou aktivují jurisdikci, což může být učiněno až po 1. lednu 2017³⁵, a musí uplynout jeden rok od uložení ratifikační listiny.

Dr. Hans-Peter Kaul, druhý místopředseda ICC, a taktéž od 11. března 2003 do 1. července 2014³⁶ soudce Soudu, napsal: „*Ušli jsme dlouhou cestu. Když jsem se prvně připojil k vyjednávání o ICC na půdě OSN v New Yorku v roce 1996, byla zde myriáda nevyřešených otázek; myšlenka budoucího světového soudu pro mezinárodní zločiny se zdála být určitý druh utopie. Stojí za připomenutí, co bylo od té doby dosaženo: 1) Soud je již dnes reálně fungující, mezinárodně uznávaný a respektovaný strážce nad nejzávažnějšími zločiny v případě, kdy spravedlnosti nemůže být učiněno na národní*

³⁰ Konsensus se snaží o dobrovolný souhlas všech zúčastněných. Jde o snahu vyhnout se hlasování.

³¹ Celé znění resoluce: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf

³² Definice aktu agrese: „*použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN.*“

³³ Definice zločinu agrese: „*zločin agrese znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, která svým charakterem závažnosti a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN a to osobou, která je v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem a řídit jeho politické nebo vojenské akce.*“

³⁴ Základním rozdílem mezi těmito dvěma instituty je, kdo může daný zločin či akt spáchat. Pokud se zaměřím na akt agrese, jedná se o stát samotný. V opačném případě zločin agrese může být spáchán pouze jednotlivcem v postavení vojenského velitele popř. politického představitele, který drží v rukách moc.

³⁵ Dle článku 15 bis odst. 3 resoluce č. RC/Res. 6. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf (cit. 17. 12. 2015)

³⁶ Byl předsedou přípravného senátu

úrovni za dost. 2) Samotné založení Soudu roku 2003 i přes všechnu nepřízeň, je obrovský úspěch, což názorně dokládá i fakt, že v letošním roce 2015 se bude ICC stěhovat do nových stálých prostor³⁷, postavených na následujících 50 až 100 let³⁸.

1.2 Účel a stručná charakteristika ICC

ICC je nezávislou mezinárodní organizací, která není součástí systému OSN.³⁹ Soud byl založen multilaterální mezinárodní smlouvou a ne rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Jednotlivé státy mají tudíž díky tomu možnost svobodné volby ohledně ratifikace této smlouvy, která zasahuje do suverenity každého z nich. Mezinárodní jurisdikce se tedy stává druhým nástrojem, kde se stíhají zločiny, pokud vnitrostátní jurisdikce selže a stíhání v daném státě není možné. Nelze však říci, že Soud je absolutně nezávislý, Římský statut se několikrát dovolává⁴⁰ OSN a potvrzuje stejné cíle a zásady, kterými se OSN řídí.

Hlavním účelem ICC je zajistit mezinárodní *bezpečnost, mír a blaho světa*, jak je stanoveno v *Preambuli Římského statutu*. Dále potrestání všech, kteří toto závažně porušují, bez ohledu na fakt, jakou funkci v konkrétním státě zastávají.

³⁷ V prosinci 2007 Shromáždění smluvních států rozhodlo, že ICC by měl mít své nové sídlo. Nová budova je umístěna na okraji Haagu v blízkosti nápravného zařízení a hlavních komunikací. Toto místo je součástí mezinárodní zóny v Haagu, kde taktéž sídlí Peace Palace, Europol, ICTY (Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii), OPCW (Organizace pro zákaz chemických zbraní) a Hague World Forum. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-permanentpremises.org/the-project> (cit. 1. 2. 2015)

³⁸ KAUL, Hans-Peter. *The International Criminal Court – Current Challenges and Perspectives*. Salzburg Law School on International Criminal law. 8. srpna 2011. s. 13. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/289b449a-347d-4360-a854-3b7d0a4b9f06/283740/010911salzburglawschool.pdf> (cit. 1. 2. 2015)

³⁹ International Criminal Court: About the Court. Dostupné z: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/about%20the%20court/Pages/about%20the%20court.aspx (cit. 1. 2. 2015)

⁴⁰ *Římský statut* se dovolává OSN ve své Preambuli a dále člancích 2, 5, 8, 13, 16 atd.

Individuální trestní odpovědnost je základní pilíř, na kterém je ICC postaven. Soud má tedy jurisdikci vůči fyzickým osobám a v článku 25 odst. 3 *Římského statutu* je taxativně stanoveno, jak může trestný čin osoba spáchat.⁴¹

Multilaterální mezinárodní smlouva, která zakládá ICC, nám přímo dokládá, že zde hovoříme především o mezinárodní instituci, která je absolutně závislá na vzájemné mezinárodní spolupráci jednotlivých států. Pokud nebude docházet ke kooperaci a shodě států, je nezávislost soudu a jeho další existence ohrožena. Například Spojené státy stále nejsou členem ICC a Soud musí neustále čelit jejich opozičním tlakům.⁴²

Velice důležitý je i princip komplementarity, který je zakotven v čl. 17 *Římského statutu*. Znamená, že pokud je spáchán zločin, který spadá do jurisdikce ICC, měl by být nejdříve vyšetřován vnitrostátně. Pouze pokud stát je neochoten nebo neschopen skutečně vést vyšetřování nebo stíhání, ICC může zahájit vyšetřování případu sám. Tento princip se snaží o vyplnění určitých mezer, které vznikají v rámci mezinárodního boje proti zločincům. Africké státy mají velice odlišné standardy soudnictví a mnoho jejich základních principů vychází z obyčejového práva, proto je extrémně složité posoudit, který stát je schopen provádět vyšetřování v rámci národní jurisdikce a který naopak ne. Žádný případ není absolutně jednoznačný. Mají se jednotlivé případy posuzovat dle evropských měřítek či je nutno brát zřetel na jednotlivé africké kultury?

Soud se řídí základními principy, které jsou vodítkem pro spravedlivé řízení a základem trestního práva. V čl. 20 je zakotvena zásada *ne bis in idem*,⁴³ ale existují zde dvě výjimky týkající se případů, kdy Soud soudí případ, který již byl v minulosti souzen

⁴¹ Osoba je trestně odpovědná a může jí být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pokud tato osoba:

- a) spáchala takový zločin samostatně, společně s jinou osobou nebo prostřednictvím jiné osoby, bez ohledu na trestní odpovědnost této jiné osoby;
- b) nařídila spáchání takového zločinu, navedla či podněcovala jiného ke spáchání zločinu, který byl skutečně dokonán nebo došlo k jeho pokusu;
- c) s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání či nadřování nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků pro jeho spáchání;
- d) jinak úmyslně přispěla ke spáchání zločinu nebo jeho pokusu skupinou osob jednajících se společným záměrem.

⁴² Global Policy Forum. *US Opposition to the International Criminal Court*. Dostupné (online) z: [WWW https://www.globalpolicy.org/international-justice/the-international-criminal-court/us-opposition-to-the-icc.html](https://www.globalpolicy.org/international-justice/the-international-criminal-court/us-opposition-to-the-icc.html) (cit. 5. 3. 2015)

⁴³ Z latiny: „*ne dvakrát ve stejné věci*“ Pachatel nemůže být odsouzen dvakrát za stejný trestný čin, který spáchal.

jiným soudem. První z nich je případ, kdy řízení před jiným soudem bylo vedeno s úmyslem chránit dotčenou osobu proti trestní odpovědnosti za zločiny spadající do jurisdikce Soudu, nebo v druhém případě, kdy řízení nebylo vedeno nezávisle a nestranně v souladu s normami řádného procesu uznávanými mezinárodním právem a bylo vedeno způsobem, který za daných okolností nebyl slučitelný s úmyslem postavit dotčenou osobu před soud.⁴⁴ Dále *Římský statut* výslovně vymezuje zásady *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege, in dubio pro reo*,⁴⁵ zákaz retroaktivity a nepromlčitelnost. Důvody pro vyloučení trestní odpovědnosti jsou psychická nemoc nebo vada, tíseň, jednání v sebeobraně a dočasné ztracení přičetnosti z důvodu požití omamných látek. Nicméně pokud se osoba uvede do stavu nepřičetnosti sama a je si vědoma rizika, že by mohla spáchat v takto vyvolaném stavu nežádoucí jednání, je trestně odpovědná.

ICC má pravomoc soudit taktéž vojenské velitele a jiné osoby fakticky vykonávající funkce vojenských velitelů na základě jejich rozkazu nebo kontroly, pokud kvůli nim došlo ke spáchání zločinů.

Elementárním principem mezinárodního trestního práva je článek 27 Statutu, který definuje imunity, lépe řečeno bezvýznamnost jakýchkoli veřejných imunit, čímž je myšleno, že ICC může soudit všechny obyvatele bez rozdílu. Hlava státu nebo vládní představitel je trestně odpovědný stejně jako kdokoli jiný.

⁴⁴ Článek 20 odst. 3 písm. a), b) *Římského statutu*

⁴⁵ Z latiny *Nullum crimen sine lege*: „žádný trestný čin bez zákona“. *Nulla poena sine lege*: „žádný trest bez zákona“. *In dubio pro reo*: „v pochybnostech ve prospěch obviněného“.

1.3 Složení a administrativa ICC

Soud je složen z následujících orgánů: úřad žalobce, soudní kancelář, předsednictvo a tři úseky – vyšetřovací, soudní a odvolací úsek⁴⁶. Soud tvoří 18 soudců. Z toho čtyři soudci jsou z Afriky a první místopředsedkyní Soudu je soudkyně Joyce Aluoch z Keni. Jedním ze soudců je také český právník JUDr. Robert Fremr, který byl zvolen na období od roku 2012 do 2021⁴⁷. Kandidát na soudce musí být odborníkem buď v oblasti mezinárodního, nebo trestního práva. Dále by soudce ICC měl být vysoké morální úrovně, bezúhonný, nestranný a kvalifikovaný k nejvyšším soudním funkcím ve své zemi. Soudci jsou voleni na dobu devíti let dvou třetinovou většinou členů Shromáždění smluvních států na jejich zasedáních.

Úřad žalobce je nezávislý a oddělený orgán Soudu, který odpovídá za přijímání oznámení a podložených informací o zločinech spadajících do jurisdikce ICC, jejich prověření a vedení vyšetřování a stíhání před Soudem.⁴⁸ Soudce má právo soudit pouze ty případy, které mu prokurátor předloží, ten má stěžejní pravomoc rozhodovat o tom, který případ bude před ICC předložen a který naopak nebude. Dochází tedy k určité selektivitě. Pro úřad prokurátora platí stejné požadavky jako pro soudce a jeho funkční období je také 9- ti leté. Aktuálně je prokurátorkou ICC Fatou Bensouda, která pochází z africké Gambie.⁴⁹

Kancelář je dalším orgánem Soudu, vede ji tajemník a odpovídá za správu a ostatní služby Soudu. Tajemník popř. jeho zástupci jsou voleni na doporučení Shromáždění smluvních stran v tajném hlasování většinou soudců. Funkční období je pět let. Tajemník zřídí útvar, který se bude zabývat ochranou a bezpečností svědků a obětí, kteří jsou z důvodu své svědecké výpovědi před Soudem ohroženi na svých právech.

⁴⁶ Dle článku 34 *Římského statutu*

⁴⁷ International Criminal Court, Current Judges – Biographical Notes Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/chambers/the%20judges/Pages/judges.aspx (cit. 5. 3. 2015)

⁴⁸ Dle článku 42 *Římského statutu*

⁴⁹ International Criminal Court. Office of Prosecutor. Dostupné (online) z: WWW [www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure of the court/office of the prosecutor/](http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/office%20of%20the%20prosecutor/) (cit. 5. 3. 2015)

Soudci, prokurátor a jeho zástupci a taktéž tajemník požívají výsad a imunit, které jsou udělovány vedoucím diplomatických misí, a to z důvodu, aby mohl být naplněn účel Soudu.

Rozsudky Soudu jsou publikovány v úředních jazycích, kterými jsou arabština, čínština, angličtina, francouzština, ruština a španělština. Tyto jazyky byly vybrány vzhledem k tomu, že se jedná o úřední jazyky OSN. Pracovními jazyky Soudu jsou angličtina a francouzština, kdy požadavkem pro zastávání nějaké funkce u ICC je perfektní úroveň alespoň jednoho z těchto dvou jazyků.

1.4. Průběh soudního procesu před ICC

1.4.1 Vyšetřování a trestní stíhání

Žalobce má na základě vyhodnocení informací, které jsou mu poskytnuty, možnost zahájit vyšetřování *proprio motu*⁵⁰ v těch zemích, které jsou smluvními stranami *Římského statutu*. Druhým možným způsobem je, pokud smluvní strana podala oznámení žalobci o situaci nasvědčující tomu, že byl na jejím území spáchán zločin spadající do jurisdikce Soudu. Posledním možným způsobem je, pokud podnět pro vyšetřování dala žalobci Rada bezpečnosti OSN; zde nezáleží, jestli daný stát ratifikoval *Římský statut* či nikoli, před ICC tedy může být postaven kdokoli. Toto ustanovení je velice kontroverzní a dochází zde k vměšování politických záležitostí do základních pilířů ICC, především do svobodné vůle státu přenést část své suverenity na mezinárodní úroveň.

Pokud dojde žalobce k závěru, že existuje opodstatněný důvod se případem dále zabývat, tak předloží přípravnému senátu žádost o povolení vyšetřování se všemi relevantními důkazy. Oběti mohou poskytovat přípravnému senátu svá vyjádření v souladu s *Procesním a důkazním řádem*.⁵¹ Jakmile začne probíhat vyšetřování, přípravný senát předvolá podezřelého a ten je následně zatčen a předán Soudu. Trestní stíhání začíná a osoba je obeznámena, které zločiny údajně spáchala. Než začne samotné hlavní líčení, obviněný je buď dán do vazby, nebo podmíněně propuštěn. Před

⁵⁰ Z latiny: „z vlastní iniciativy“

⁵¹ Dle článku 15 odst. 3 *Římského statutu*

hlavním líčením má přípravný senát možnost provést slyšení pro potvrzení obvinění na žádost žalobce, popř. z vlastní iniciativy. U tohoto slyšení má žalobce právo předkládat důkazy a obviněný má právo uvádět námitky proti obviněním, která jsou proti němu vznesena, nebo předložené důkazy rozporovat. Po provedeném slyšení žalobce požádá o zahájení hlavního líčení.

1.4.2 Hlavní líčení

Soud má povinnost zajistit, aby hlavní líčení proběhlo bez zbytečných průtahů, nestranně, aby byla poskytnuta dostatečná ochrana případným svědkům či obětem, a současně po celou dobu hlavního líčení byl obžalovaný přítomen. Hlavní líčení je veřejné a platí zde základní zásada *presumpce neviny*. Pokud obžalovaný přizná vinu, projednací senát Soudu posoudí, zda toto přiznání odpovídá a nasvědčuje skutečností případu. *Římský statut* taktéž upravuje práva obviněného a snahu o dosažení jednomyslného rozsudku. Pokud jednomyslného rozsudku nebude možno dosáhnout, rozhoduje většina soudců. Rozsudek musí být vydán písemně a obsahovat odůvodnění, popř. separátní vótum.⁵²

ICC může uložit osobě odsouzené za zločin dle článku 5 *Římského statutu* maximální trest odnětí svobody v délce 30 let nebo doživotí. Soud může dále uložit pokutu nebo propadnutí výnosů, majetku, popř. jiných aktiv nabytých přímo či nepřímo ze zločinu, za který byl odsouzen. Osoba, která spáchala více zločinů, bude odsouzena za každý zvlášť a dostane souhrnný trest obsahující celkovou dobu odnětí svobody. Trest odnětí svobody je vykonáván ve státě, který je určen Soudem ze seznamu států, které projevily ochotu přijímat odsouzené. Ve chvíli, kdy osoba vykonala dvě třetiny svého trestu nebo 25 let v případě doživotí, Soud přezkoumá uložený trest a určí, zdali by mohl být snížen. Posuzuje se především brzká ochota spolupracovat se Soudem, dobrovolná součinnost při šetřeních a výkonu rozhodnutí.

1.4.3 Odvolání a řízení o něm

Odvolání může být podáno na základě domnělého procesního, právního, popř. skutkového pochybení Soudu. Je možno podat odvolání také z jakéhokoli jiného

⁵² Separátní vótum je odlišné stanovisko přehlasovaného soudce.

důvodu, který má vliv na spravedlivost a spolehlivost řízení nebo rozhodnutí.⁵³ Napadá se jím odsuzující či zprošťující rozsudek nebo samotný trest. Odvolání nemá odkladný účinek.

Pokud odvolací úsek shledá odvolání jako důvodné, má právo: a) změnit rozsudek b) doplnit rozhodnutí, nebo c) nařídit nové hlavní líčení před jiným projednací senátem než tím, který o věci rozhodnul v prvním stupni.

ICC taktéž zná institut, který je v našem českém právu nazýván žalobou na obnovu řízení. Jedná se o případ, kdy je napaden již pravomocný rozsudek z důvodu, že vyšly najevo nové skutečnosti, které nebyly v původním řízení známy a mohly by ve spojitosti s dříve známými důkazy vést k jinému rozhodnutí ve věci.⁵⁴

1.5 Shromáždění smluvních států

Každý ze smluvních států by měl mít jednoho zástupce v tzv. Shromáždění smluvních států, které se schází jednou za rok nebo v případě, kdy to vyžadují okolnosti. Každý ze smluvních států má jeden hlas. V letošním roce se bude konat 13. zasedání Shromáždění smluvních států, od 24. do 25. června 2015 v Haagu.⁵⁵ Shromáždění má za úkol zvolit soudce, prokurátory, rozhodovat o rozpočtu a schvalovat důležité právní předpisy týkající se Soudu. Dále má Shromáždění dle článku 46 odst. 2 *Římského statutu* právo z taxativně vymezených důvodů⁵⁶ v tajném hlasování odvolat soudce, žalobce, popř. jeho zástupce, tajemníka nebo taktéž jeho zástupce.

Jak již bylo zmíněno výše, Shromáždění má za úkol vynaložit veškeré úsilí k tomu, aby bylo rozhodnuto *konsensem*. Pokud konsensus nemůže být u podstatných záležitostí dosažen, rozhodnutí je učiněno dvou třetinovou většinou přítomných a

⁵³ LHOTSKÝ, Jan. *International Criminal Court: Jurisdiction over Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes, including the Legal Regulation of the Crime of Aggression*. V Brně: Masarykova univerzita, 2002, s. 38

⁵⁴ Dle §228 a n. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ Internatioanal Criminal Court. ASP Sessions. Documentation. Resumed thirteen session of the Assembly of the States Parties. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/sessions/documentation/13th-session-resumption/Pages/default.aspx (cit. 5. 3. 2015)

Shromáždění smluvních států se schází v Haagu nebo v New Yorku.

⁵⁶ Těmito taxativními důvody jsou: a) pokud vyjde najevo, že se osoba dopustila závažného zneužití úřední moci nebo závažného porušení svých povinností vyplývajících ze Statutu, jak stanoví *Procesní a důkazní řád* nebo b) osoba je neschopna výkonu funkcí vyžadovaných tímto Statutem.

hlasujících zástupců smluvních stran a je nutné, aby *kvorum*⁵⁷ tvořila absolutní většina smluvních států. U procesních záležitostí postačí rozhodnutí prostou většinou přítomných a hlasujících zástupců smluvních stran. Smluvní strana, která je v prodlení s placením finančních příspěvků Soudu, nemá právo hlasovat na zasedáních.

1.6 Financování Soudu

Náklady Soudu a zasedání Shromáždění jsou financovány z fondů Soudu. Fondy tvoří finanční příspěvky smluvních států a příspěvky OSN. Zdroje z rozpočtu OSN jsou předmětem schválení Valného shromáždění a vztahují se převážně na případy, kdy podnět pro vyšetřování dala žalobci Rada bezpečnosti OSN. Finanční příspěvky mají být poskytovány Soudu v dohodnutém rozsahu na základě stupnice přijaté OSN dle jejího řádného rozpočtu. Soud může také přijmout dobrovolné příspěvky.

Smluvní strana má právo odstoupit od *Římského statutu* písemným oznámením adresovaným generálnímu tajemníkovi OSN. Odstoupení nabývá účinnosti rok po doručení daného oznámení.

⁵⁷ Jedná se o kvantitativní podmínku pro platnost voleb nebo hlasování.

2. Základní charakteristika mezinárodních trestních tribunálů v Africe a Africká unie

V této kapitole bych chtěla stručně shrnout základní fakta dvou *ad hoc* afrických soudů, které přispěly k zakotvení mezinárodního trestního práva a byly velikým posunem pro africkou společnost s ohledem na vývoj trestního práva. Poslední část je věnována Africké unii, její historii, stručné charakteristice a účelu, aby čtenář detailněji pochopil, o jakou instituci se jedná, protože právě ona má klíčovou roli ve vztahu mezi africkými státy a ICC.

2.1. Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu

V africké Rwandě žili obyvatelé dvou rozdílných etnických skupin, jednalo se o kmeny Tutsi a Hutu, mezi nimiž se v devadesátých letech 20. století stále více stupňovala nenávist jedné skupiny vůči druhé.⁵⁸ Situace skončila tragicky roku 1994, kdy došlo k masovému vyvraždění více než 800.000 Tutsiů hutuskými milicemi. Mezinárodní společenství v této době selhalo a i přesto, že na místě mělo své jednotky, situace se jim absolutně vymkla kontrole a následky byly katastrofální.

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 995 byla ještě tentýž rok založena ICTR, která měla za úkol soudit všechny pachatele, kteří masově vraždili příslušníky etnické skupiny Tutsiů. Tento tribunál byl zřízen na základě kapitoly VII. Charty OSN.

Rwandská vláda se s Rezolucí č. 995 plně neztotožnila, a proto hlasovala proti jejímu přijetí. Důvodů bylo více. Je nutno zmínit, že ICTR měl časově omezenou jurisdikci pouze na zločiny, které se staly od 1. ledna 1994 do konce roku 1994. Rwandská vláda však požadovala zahrnutí delšího období. Dále, ve Rwandě je možno uložit trest smrti, což však ICTR taktéž nezakotvuje. Vznikla zde tedy konkurenční jurisdikce s právem přednosti ve prospěch ICTR. Lze však předpokládat, že nejzásadnějším důvodem, proč rwandská vláda hlasovala proti rezoluci, bylo, že ICTR neměl mít sídlo ve Rwandě, ale v tanzanském městě Arusha, což bylo vnímáno Rwandou velice kriticky. Hlavním důvodem sídla mimo Rwandu bylo, aby se obviněným dostalo bezpečnosti a také spravedlivého a nezávislého procesu. Tutsijská

⁵⁸ POSPÍŠIL, Ivo; KRÍŽ, Zdeněk a kolektiv. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2012, s. 262-265

vláda chtěla zajistit rwandským občanům, aby se mohli procesů účastnit, tento argument však nebyl dostačující a sídlem se opravdu stalo město Arusha v Tanzanii.⁵⁹

Jurisdikce ICTR se zaměřila pouze na tři zločiny, kterými jsou:

- a) „*genocida*,
- b) *zločiny proti lidskosti*,
- c) *porušení článku 3 společného Ženevským úmluvám a Dodatkovému protokolu II*“⁶⁰.

Za dobu svého působení ICTR usvědčil ze zločinů hlavní lídry tažení proti Tutsiům a taktéž jejich pomocníky. Zatím bylo obviněno celkem 93 osob, z toho bylo 61 osob odsouzeno, 14 zproštěno obžaloby, 10 osob bylo předáno k řízení před národními soudy, 2 žaloby byly vzaty zpět, 3 obvinění zemřeli před zahájením procesu nebo v jeho průběhu a 3 případy byly postoupeny Mechanismu OSN pro mezinárodní trestní tribunály⁶¹ (dále jen „MICT“), který byl založen Radou bezpečnosti OSN 22. prosince 2010, aby provedl všechna odvolací řízení poté, co ICTR a Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii již skočí svoji práci. „*MICT bude existovat tak dlouho, dokud bude ve výkonu trestu poslední odsouzenec*“.⁶²

Po více než dvaceti letech se práce ICTR pomalu blíží ke konci. Do konce letošního roku 2015 by tento soud měl ukončit své dlouholeté působení⁶³, a tím by spravedlnosti mělo být na mezinárodní úrovni učiněno alespoň částečně za dost.

2.2 Zvláštní soud pro Sierra Leone

Velice krutá a násilná občanská válka sužovala Sierra Leone již od roku 1991. Jednou z charakteristik této války bylo zapojení dětských vojáků do krvavých bojů.

⁵⁹ PESKIN, Victor. *International Justice in Rwanda and the Balkans : Virtual Trials and the Struggle for State Cooperation*. 1. vydání, New York: Cambridge University Press, 2008, s 160-169

⁶⁰ Články 3, 4 a 5 *Statutu ICTR*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatuteInternationalCriminalTribunalForRwanda.aspx> (cit. 20. 3. 2015)

⁶¹ International Criminal Tribunal for Rwanda. Home : The ICTR in Brief. Arusha, Tanzánie. Dostupný (online) z: WWW <http://www.unictt.org/en/tribunal> (cit. 12. 6. 2015)

⁶² Zpravodajství České televize. *Haagský tribunál pro bývalou Jugoslávii skončí do tří let*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/231109-haagsky-tribunal-pro-byvalou-jugoslavii-skonci-do-tri-let/> (cit. 12. 6. 2015)

⁶³ United Nations, International Criminal Tribunal for Rwanda. ICTR expected to close down in 2015. V Arushe, 2. února 2015. Dostupné (online) z: WWW <http://www.unictt.org/en/news/ictr-expected-close-down-2015> (cit. 12. 6. 2015)

V roce 1999 došlo k dohodě v Lomé, která započala mírové procesy. Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci č. 1315 a generální tajemník OSN Kofi Annan tímto byl vyzván, aby s vládou Sierry Leone začal vést dialog o založení trestního soudu, který bude mít za cíl odsoudit všechny aktéry násilné občanské války. Tento dialog vyústil v podepsání mezinárodní smlouvy o zřízení SCSL.⁶⁴

Hlavním městem Sierry Leone je město Freetown, které se stalo sídlem SCSL. Oproti ICTR má SCSL své sídlo v zemi, kde ke zločinům došlo, což může částečně ohrozit bezpečnost. Na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti byl např. proces bývalého liberijského prezidenta Charlese A. Taylora přesunut do Haagu. Charles A. Taylor sehrál klíčovou roli při uvedené občanské válce a byl obviněn z válečných zločinů. Na tomto příkladu je dobré také ukázat nevýhodu SCSL, který byl založen mezinárodní smlouvou a nikoli rezolucí Rady bezpečnosti OSN dle kapitoly VII., což má za následek neexistenci povinnosti spolupráce ostatních států s SCSL, a ten tudíž nemá pravomoc zatknout pachatele zločinů, pokud se skrývají na území těchto ostatních států. Liberijský prezident Charles A. Taylor přesně tohoto využil a po svém obvinění se skrýval v Nigérii.

SCSL je založen dvoustrannou smlouvou, což v té době bylo unikátní a byl i díky tomu označen za tzv. „smíšený soud“. Smíšenost se dá dále spatřovat i v aplikaci práva, kdy SCSL aplikuje jak právo mezinárodní, tak také vnitrostátní. Dále se objevují i smíšené soudní senáty a jednotliví soudci jsou jmenováni jak vládou Sierry Leone, tak i generálním tajemníkem OSN.⁶⁵

Statut SCSL upravuje ve svých člancích 2, 3, 4, a 5 jurisdikci soudu, která se vztahuje na následující zločiny:

- a) „zločiny proti lidskosti,
- b) porušení článku 3 společného Ženevským úmluvám a Dodatkovému protokolu II,
- c) jiná závažná porušení mezinárodního humanitárního práva,

⁶⁴The Special Court for Sierra Leone, Residual Special Court for Sierra Leone. Its history and Jurisprudence. Dostupné (online) z: WWW <http://www.rscsl.org/> (cit. 12. 6. 2015)

⁶⁵ LHOTSKÝ, Jan. Diplomová práce. *Mezinárodní trestní soud – funkční stálá soudní instituce univerzálního charakteru?* V Brně: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009, s. 12

*d) zločiny podle práva Sierra Leone*⁶⁶.

Statut SCSL se ve své jurisdikci inspiroval Statutem ICTR a výše uvedená ustanovení jsou částečně převzatá právě z něj. Statut SCSL obsahuje i závažné trestné činy dle práva Sierra Leone, což je taktéž novinkou a opět určitým prvkem smíšenosti tohoto soudu. Celkem bylo před SCSL obviněno 22 lidí, z toho 21 soudních procesů již bylo dokončeno. Aktuálně si 9 pachatelů odpykává své tresty, 7 již své tresty vykonalo, 2 osoby byly zproštěny viny, 3 zemřeli v průběhu řízení a řízení proti osobě Johnnyho Paula Koroma probíhá, ačkoli lze předpokládat, že již zemřel.⁶⁷

2.3 Africká unie

V šedesátých letech došlo ke vzniku několika multilaterálních afrických organizací, což bylo vyústěním procesu osvobození afrických států od kolonialismu. Jednou z nich byla také Organizace africké jednoty (dále jen „OAU“) založená 32 státy v roce 1963⁶⁸.

*„AU je univerzální regionální africká organizace, která byla založena 9. července 2002 jako nástupce OAU vzniklé v roce 1963. Africká unie má komplexní cíle týkající se zájmů Afriky jako celku, zejména urychlení politické a hospodářské integrace světadílu, která by mu umožnila hrát ve světě náležitou úlohu a zároveň řešit mnohotvárné sociální, hospodářské a politické problémy Afriky jako celku, jejich regionů i jednotlivých zemí, mezi nimi prosazování demokratického způsobu vlády, ochrany lidských práv a řešení vnitroafrických konfliktů“*⁶⁹. Dále mimo jiné, zbavit kontinent zbývajících pozůstatků kolonizace a apartheidu. Podpora jednoty a solidarity mezi africkými státy, ochrana suverenity a územní celistvosti členských států⁷⁰.

Na summitu OAU v Lomé 11. července 2000 byl schválen *zakládající akt AU*, který vstoupil v platnost 26. května 2001 a nahradil *Chartu OAU*. Stejně jako ICC i AU

⁶⁶ Dle *Statutu SCSL*, konkrétně články 2, 3, 4 a 5. Dostupné (online) z: WWW <http://www.rscsl.org/Documents/scsl-statute.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

⁶⁷ Special Court for Sierra Leone. Residual Special Court for Sierra Leone. Cases. Dostupné (online) z: WWW http://www.rscsl.org/CDF_Trial_Chamber_Decisions.html (cit. 12. 6. 2015)

⁶⁸ African Union. A United and Strong Africa. History. Dostupné (online) z: WWW <http://www.au.int/en/about/founders> (cit. 12. 6. 2015)

⁶⁹ Czefrica.com. Africká unie. Dostupné (online) z: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/36-regionalni-organizace/regionalni-organizace/57-africka-unie.html> (cit. 12. 6. 2015)

⁷⁰ African Union. A United and Strong Africa. AU in the Nutshell. Dostupné (online) z: WWW <http://www.au.int/en/about/nutshell> (cit. 12. 6. 2015)

má Shromáždění jako nejvyšší orgán. To se skládá se z hlav států a vlád nebo jejich zplnomocněných zástupců. Zakládající akt AU výrazně urychluje proces institucionalizace africké kontinentální organizace. Má být vytvořen Soudní dvůr, Pan-africký parlament a taktéž finanční instituce, jako je Africká investiční banka, Africký měnový fond a Africká centrální banka.⁷¹

AU po vzoru OAU zařadila mezi své zásady princip nevměšování se do vnitřních záležitostí jednotlivých členských států, avšak zakotvila také právo intervenovat v členských státech v případech, které se týkají zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a genocidy⁷². Byl taktéž schválen *Protokol o ustavení Rady míru a bezpečnosti Africké unie*, jakožto stálého orgánu pro prevenci a řešení konfliktů mezi africkými státy, včetně budování poválečné rekonstrukce a společné obranné politiky. Tyto hlavní myšlenky, na kterých je AU založena, jsou postaveny na podobném základě, ke kterému se upíná i ICC. Základní kameny těchto dvou odlišných institucí mají za cíl podporu stejných hodnot, kterými jsou mír, bezpečnost a zamezení páchání zvrstev mezi lidmi. Rozdílné však je, jakým způsobem k těmto cílům chtějí dojít. AU má za cíl především předcházet konfliktům, a pokud k nim dojde, tak nastavit v zemi co nejrychleji mír a vést taková jednání, která zabrání dalšímu porušování lidských práv. Na druhou stranu ICC má konflikty detailně prošetřit, údajné pachatele postavit před soud, a tímto lidem poskytnout určitou formu zadostiučinění a současně je neustále upozorňovat prostřednictvím soudních procesů, aby nezapomněli, jaké hrůzné konflikty se v dějinách udály.

Kromě *Rady míru a bezpečnosti Africké unie* bude do řešení konfliktů také zapojen tzv. Panel moudrých, kdy jeho členy budou vysoce respektované osoby⁷³.

AU byla inspirována EU, které se podobá, a své sídlo má v Addis Abebě. Hlavní vizí AU je: „*Integrovaná, prosperující a mírová Afrika, vedená vlastními občany, která představuje dynamickou sílu v globálním světě.*“⁷⁴ Snahy o zavedení jednotných

⁷¹ JELÍNEK, Petr. *Africká unie – integrace reálná nebo deklarativní?* Mezinárodní vztahy 1/2003., s. 52 Dostupné (online) z: WWW <https://mv.iir.cz/article/download/65/62> (cit. 13. 6. 2015)

⁷² Ibid s. 52

⁷³ Ibid s. 53

⁷⁴ African Union, a United and Strong Africa. AU in a Nutshell. Dostupné (online) z: WWW <http://au.int/en/about/nutshell> (cit. 13. 6. 2015)

demokratických hodnot a podpora ekonomického růstu jsou styčné body, kterými se AU řídí.

Členskými státy AU jsou všechny státy ležící na africkém kontinentu vyjma Maroka, celkem tedy 53 zemí. Maroko v roce 1984 vystoupilo z OAU poté, co OAU přijalo jako plnohodnotného člena této organizace Saharskou arabskou demokratickou republikou (dále jen „SADR“), se kterou Maroko dlouhá léta vedlo spor týkající se autonomie tohoto státu. SADR tvrdí, že je suverénním státem a nárokuje si celé území Západní Sahary, které si však Maroko taktéž přivlastňovalo a suverenitu SADR popíralo. Přijetím SADR jako člena organizace došlo k uznání a potvrzení autonomie tohoto státu a Maroko se kvůli tomuto kroku ocitlo ve znevýhodněné pozici. Třicet let poté Maroko prohlásilo, že se nevrátí do AU, dokud bude SADR členem této unie. Maroko upozorňuje na fakt, že SADR je pouze částečně mezinárodně uznáný stát a pokud nevystoupí z AU,⁷⁵ tak Maroko se členem nestane. Tento spor velice narušuje vztahy Maroka a ostatních zemí afrického kontinentu, které jsou členy AU, a taktéž vytváří rozpory uvnitř AU jako takové, protože část států se ohledně SADR přiklání na stranu Maroka a část naopak na stranu SADR.

I přesto, že AU staví na principech demokracie, převážná část představitelů členských zemí vládne stále autokraticky, což je AU velice vyčítáno a je tím narušována stabilita této organizace.

⁷⁵ MCNAMEE, Terence; MILLS, Greg; PHAM, J. Peter. *Morocco and the African Union. (Prospects of re-engagement and Progress on the Western Sahara)*. Discussion paper 1/2013. Dostupné (online) z: WWW http://www.thebrenthurstfoundation.org/Files/Brenthurst_Commissioned_Reports/Brenthurst-paper-201301-Morocco-and-the-AU.pdf (cit. 13. 6. 2015)

3. Vývoj přístupu afrických zemí k ICC

V této kapitole se budu detailně věnovat všem významným událostem, které se odehrály ve vývoji vztahu afrických zemí k ICC. Nejdříve bude popsána podpora založení ICC ze strany afrického kontinentu, kde se zaměřím na Diplomatickou konferenci týkající se Římského statutu.

Část 3.2 se bude věnovat postupnému úpadku přízně ze strany afrických států a budou popsány, z mého pohledu nejdůležitější, události, proč se tomu tak stalo. Případ týkající se zatýkacího rozkazu Belgie v. Demokratické republiky Kongo a i jiné případy týkající se zacílení západního světa na africké státy. Poté se budu věnovat Shromáždění členů AU v roce 2008, kde došlo k vyřčení prohlášení, aby africké státy nespolupracovaly se západními mocnostmi. Následuje detailní rozbor případu týkajícího se Omara Hassana Ahmada Al Bashira, který je vnímám jako velmi kontroverzní a klíčový ve vývoji přístupu afrických států k Soudu. Naváží Shromážděním členů AU v roce 2012, které se opět silně staví proti ICC.

Část 3.3 krátce pojednává o snahách ICC více zapojit africké občany do běžné administrativy a chodu Soudu, s bližším popisem zvolení Fatou Bensoudy z Gambie, jako žalobkyně po Moreno Ocampovi, čímž je sledována snaha podpořit zlepšování vztahu Afričanů k ICC. Budou též zmíněny základní informace o aktuálních afrických soudcích, kteří působí u ICC.

V poslední části této kapitoly bude taktéž krátce vylíčena reakce africké občanské společnosti na vznik a vývoj ICC.

3.1 Silná podpora afrických států při zakládání ICC

Masové porušování základních lidských práv sužuje obyvatele afrického kontinentu již dlouhá léta. Za zmínku stojí systém apartheidu v Jihoafrické republice, dlouhá občanská válka v Sierra Leone, páchání genocidy ve Rwandě a taktéž smrtící konflikty na územní části oblasti Velkých jezer. *„Zločiny, k nimž tu docházelo, byly ovšem tradičně přenechány ke stíhání národním státům, a jejich pachatelé, často vůdci*

daných států, tak potrestání téměř vždy unikly“.⁷⁶ I přestože obyvatelstvo Afriky již mnohokrát v historii zažilo nevýslovná utrpení, bylo jedním z nejhrouževnatějších podporovatelů míru, který má být dosažen prostřednictvím spravedlnosti a odpovědnosti. V preambuli *Římského statutu* je stanoveno: „*Smluvní strany tohoto statutu potvrzující, že nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek, nesmí zůstat nepotrestány a že je nutné zajistit jejich účinné stíhání přijetím opatření na národní úrovni a posílením mezinárodní spolupráce*“⁷⁷. Tento konsensus byl základní myšlenkou jednotlivých národů, které podporovaly vznik Soudu, a právě Afrika byla jedním z hlavních podporovatelů toho, aby se ICC stal realitou a ne pouze myšlenkou.

Jak již bylo popsáno v první kapitole, založení ICC bylo výsledkem složitých mnohostranných jednání, která trvala tři roky a vyústila na konferenci v Římě. Africké státy se velice aktivně podílely na celém procesu. Předtím než došlo k finálním rozpravám o Soudě na diplomatické konferenci v Římě, byla Afrika pořadatelem několika konferencí, které se tímto tématem zabývaly. Jednou z konferencí byla i konference pořádaná Jihoafrickým rozvojovým společenstvím (dále jen „SADC“), které v té době mělo čtrnáct členských států, jehož hlavním cílem je dosáhnout regionální integrace a snaha o vymýcení chudoby v jižní Africe prostřednictvím hospodářského rozvoje za současného dosažení míru a bezpečnosti⁷⁸. Tato konference se uskutečnila v Pretorii v Jihoafrické republice ve dnech 11. – 14. září 1997 a vyvrcholila konsensuálním přijetím deseti základních principů, kterými se bude ICC řídit⁷⁹. Bylo celkem jasné, že pokud chtějí africké státy, které jsou členy⁸⁰ SADC, aby jejich názory, byly slyšet, musí se sjednotit a vystupovat jako jeden celek v mezinárodních

⁷⁶ BÍLKOVÁ, V. *Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví*. Mezinárodní politika, 2007, č. 5, s. 16.

⁷⁷ Preambule *Římského statutu*.

⁷⁸ Southern African Development Community. Towards a Common Future. About SADC. Dostupné (online) z: WWW <http://www.sadc.int/about-sadc/> (cit. 14. 5. 2015)

⁷⁹ Statement by H.E. Ambassador KHIPUSIZI J. JELE Permanent representative of South Africa on behalf of Member states of the Southern African Development Community (SADC) before the Sixth Committee of the 52nd General Assembly, regarding agenda item 150: Establishment of an International Criminal Court. New York, 21. srpna 1997. Podrobný soupis všech těchto principů je dostupný (online) z: WWW <http://www.iccnw.org/documents/SouthAfricaSADC6Comm21Oct97.pdf> (cit. 15. 5. 2015)

⁸⁰ Členskými státy SADC aktuálně jsou: Angola, Botswana, Demokratická republika Kongo, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibie, Seychely, Jižní Afrika, Svazijsko, Tanzanie, Zambie a Zimbabwe.

mnohostranných jednáních, a z tohoto důvodu bylo vydáno společné stanovisko, kterým se mají členové SADC řídit při budoucích vyjednáváních o podobě ICC⁸¹.

V únoru 1998 se zástupci dvaceti pěti afrických států sešli v hlavním městě Senegalu, v Dakaru. Zde byla přijata tzv. *Dakarská deklarace*, ve které bylo uvedeno, že obecně nejsou vnitrostátní právní systémy schopny zajistit odpovědnost pachatele, který spáchal zločin podle mezinárodního práva, což tedy potvrzuje závazek zřídit ICC.⁸² Dále deklarace zdůrazňuje nutnost finalizace příprav statutu na blížící se diplomatickou konferenci v Římě. Toto byla doba velkého optimismu a to zejména proto, že statut měl podporu nejen u afrických vlád, ale i afrických nevládních organizací seskupených pod mezinárodní koalici, která silně podporovala vznik Soudu⁸³.

3.1.1. Diplomatická konference v Římě

Africká podpora založení ICC neskončila pouze u výše zmíněných konferencí, ale naopak dále pokračovala a stupňovala se. Africké státy hrály významnou roli při vypracování návrhu textu Římského statutu. Celkem 47 afrických států mělo přítomno své zástupce na diplomatické konferenci po dobu příprav Římského statutu v červenci 1998. Afričtí zástupci na této konferenci byli především vysoce postavení úředníci z daných zemí – ministři spravedlnosti, ministři zahraničních věcí a advokáti. Afrika byla zastoupena ve všech výborech.⁸⁴ Mezi 31 místopředsedy diplomatické konference v Římě bylo celkem 8 z afrického kontinentu, jmenovitě se jednalo o státy Alžírsko, Burkina Faso, Egypt, Gabon, Keňa, Malawi, Nigérie a Súdán.⁸⁵ Výboru pro přípravu

⁸¹ MAQUONGO, Sivu. *The establishment of International Criminal Court: SADC's participation in the negotiations*. African Security Review 2009/01, volume 9. Dostupné (online) z: WWW <http://www.issafrica.org/pubs/ASR/9No1/InCriminalCourt.html> (cit. 15. 5.2015)

⁸² *Dakar Declaration for the establishment of the International Criminal Court in 1998*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.iccnw.org/documents/DakarDeclarationFeb98Eng.pdf> (cit. 15. 6. 2015)

⁸³ PLESSIS, Max; MALUWA Tiyanjana; O'REILLY, Annie. *Africa and the International Criminal Court*. Chatham House. International Law 2013/01, červen 2013. Dostupné (online) z: WWW http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/0713pp_iccafrica.pdf (cit. 15. 6. 2015)

⁸⁴ Výbory byly celkem čtyři: a) Generální výbor, b) Plenární výbor, c) Přípravný výbor a d) Pověřený výbor

⁸⁵ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 14

návrhu Římského statutu předsedal M. Cherif Bassiouni z Egypta.⁸⁶ Afričtí delegáti byli hlavními leadery, kteří prosazovali nestranný, silný a stálý Mezinárodní trestní soud, který by řešil mezinárodní trestní zločiny, čímž by pomohl k posílení vnitrostátních soudních systémů.

Tehdejší ministr spravedlnosti Abdula Mohamed Omar z Jihoafrické republiky, hovořící jménem zastoupených členských států SADC, na druhém plenárním zasedání dne 15. června 1998 řekl: *„tato konference se koná v době, kdy dochází k brutálním a šokujícím konfliktům po celém světě, což zdůrazňuje potřebu vytvořit mezinárodní systém spravedlnosti, podle něhož budou osoby odpovědné za tato zverstva stíhány a trestány“*. Dále taktéž hovořil o institutu žalobce Soudu: *„SADC členské státy věří, že žalobce ICC by měl být nezávislý a mít pravomoc zahájit vyšetřování z vlastní iniciativy bez zásahů členských států ICC nebo Rady bezpečnosti avšak s výhradou příslušného soudního přezkumu. Nezávislost Soudu nesmí být ohrožena politickým uvážením“*⁸⁷.

Taktéž p. Raditapole ze státu Lesotho se vyjádřil na plenárním zasedání slovy, *„že jeho vláda se také usilovně podílela na zavedení mezinárodního trestního soudu. Nutnost trvalého soudu na mezinárodní úrovni je již nade vše pochybnost. Kromě posílení právního státu tím, že poskytne jistotu a jednotnost v mezinárodních vyšetřováních a stíháních, tak by tento soud mohl být i základem pro nově vznikající systém mezinárodního trestního soudnictví“*⁸⁸.

⁸⁶ *Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court*. V Římě, 17. července 1998.

Dostupné z (online) z: WWW <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/12/53003112.pdf> (cit. 15. 6. 2015)

⁸⁷ *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court*. Official Records. United Nations, Volume II., New York, 2002, s. 65

Dostupné (online) z: WWW http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v2_e.pdf (cit. 18. 6. 2015)

⁸⁸ *Ibid* s. 69

Jako poslední příklad vyjádření z tohoto zasedání uvedu p. El Maraghy, který hovořil za Egypt: „*Soud by neměl být zatížen těžkopádnými procesními postupy. Žalobce by měl mít pravomoc zahájit řízení ex offa*⁸⁹, nikoli však jako právo absolutní a neomezené. Měla by existovat určitá forma postihu proti rozhodnutí žalobce“⁹⁰.

Tyto příklady postojů jsem zde uvedla především proto, abych detailněji znázornila fakt velice silné podpory ICC ze strany afrických států. Tito výše zmínění zástupci států na Konferenci však nebyli jediní, kdo z afrických států vyjádřil svůj pozitivní přístup k ICC. Neměla bych také opomenout p. Bouguetaia z Alžírsko, p. Kouakou Brou z Pobřeží slonoviny, p. Wako z Keni a další⁹¹.

Drtivá většina afrických států rovněž hlasovala pro přijetí Římského statutu na této konferenci a řada z nich také podnikla kroky nutné k tomu, aby došlo k implementaci tohoto Statutu do vnitrostátních právních předpisů. Vzhledem k tomu, že nebylo oficiálně zaznamenáno, jak přesně hlasovali zástupci států, nelze přesně určit, které africké státy hlasovaly proti přijetí *Římského statutu*, ovšem nejpravděpodobnější domněnky jsou, že to byly státy Libye a/nebo Súdán⁹², protože právě tyto státy byly jedni z těch, kteří se při konferenci velice ostře vyjadřovali proti ICC.

Přesně 162 vlád se účastnilo konference v Římě,⁹³ z toho bylo 48 zemí z afrického kontinentu, tudíž více jak čtvrtina.

Zde je úplný výčet všech afrických zemí, které měly na konferenci své zástupce:

• Alžírsko	Angola	Benin
• Botswana	Burkina Faso	Burundi

⁸⁹ Z latiny: „z moci úřední“

⁹⁰ United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court. Official Records. United Nations, Volume II., New York, 2002, s. 65
Dostupné (online) z: WWW http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v2_e.pdf (cit. 18. 6. 2015)

⁹¹ Dalšími zástupci států, kteří vystoupili na plenárních zasedáních jsou např. p. Kafando z Burkina Faso, p. Asamoah z Ghany, p. Dabor ze Sierra Leone, p. Tjiriange z Namibie, p. Ouedraogo z Inter-Africké unie pro lidská práva, p. Patricio z Mosambiku, p. Fall z Guineji, p. Mutale ze Zambie, p. Rahandi Chambrier z Gabonu, p. Taib z Maroka, p. Nteziryayo z Rwandy, p. Moussavou Moussavou z Gabonu, a p. Rwelamira z Jihoafrické republiky.

⁹² SMITH, Stephen Eliot. *Definitely Maybe: The Outlook for U.S. Relations with the International Criminal Court During the Obama Administration*. Florida Journal of International Law. Dostupné (online) z: WWW <http://fjil.org/> (cit. 19. 5. 2015)

⁹³ Coalition for the International Criminal Court. History of the ICC. Rome Conference. Dostupné (online) z: <http://www.iccnw.org/?mod=rome> (cit. 18. 5. 2015)

• Kamerun	Kapverdy	Středoafriická republika
• Čad	Komory	Republika Kongo
• Pobřeží slonoviny	Dem. republika Kongo	Džibutsko
• Egypt	Eritrea	Etiopie
• Gabon	Ghana	Guinea
• Guinea-Bissau	Keňa	Lesotho
• Libérie	Libye	Madagaskar
• Malawi	Mali	Mauritánie
• Mauricius	Maroko	Mosambik
• Namibie	Nigérie	Rwanda
• Sv. Tomáš a Pr. ostrov	Senegal	Sierra Leone
• Jihoafrická republika	Súdán	Svazijsko
• Togo	Tunisko	Uganda
• Tanzanie	Zambie	Zimbabwe ⁹⁴

Aktuálně je 123 zemí smluvními stranami Římského statutu, z toho je 34 států z afrického kontinentu, 19 z asijsko-tichomořské části, 18 z východní Evropy, 27 z latinskoamerických a karibských států a 25 ze západní Evropy a ostatních částí světa. Poslední přistoupila Palestina dne 2. ledna 2015⁹⁵. Na tomto výčtu je opět názorně ukázáno, že africké státy jsou nejpočetnější skupinou států, které jsou smluvními stranami ICC, což dělá Afriku největší regionální skupinou ve Shromáždění smluvních států. Jak již bylo řečeno výše v článku 1.5, každý ze smluvních států má na tomto Shromáždění jeden hlas, tudíž africké státy, pokud by hlasovaly společně, mají velice silné hlasovací právo. Senegal byl první zemí, která ratifikovala Římský statut, dne 2. února 1999.⁹⁶

⁹⁴ List of states participating in the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court, annex II, (cit. 19. 5. 2015)

Dostupné (online) z: WWW http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf

⁹⁵ International Criminal Court. States parties to the Rome Statute. Dostupné (online) z: WWW

http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx (cit. 18. 5. 2015)

⁹⁶ International Criminal Court, States parties – chronological list. Dostupné (online) z: WWW

http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/states%20parties%20_%20chronological%20list.aspx (cit. 19. 5. 2015)

3.2 Postupná ztráta podpory ICC ze strany afrických států

3.2.1 První zvrat: případ týkající se zatýkacího rozkazu Belgie v. Demokratické republiky Kongo

Zlom přišel dne 11. dubna 2000, kdy byl belgickým soudcem vydán mezinárodní zatýkací rozkaz proti Abdoulaye Yerodia Ndombasimu⁹⁷, tehdejšímu ministru zahraničních věcí Demokratické republiky Kongo. Ndombasi byl obviněn ze spáchání, popř. spolupachatelství zločinů proti lidskosti a z porušení *Ženevských úmluv* z roku 1949 a *Dodatkových protokolů* k nim tím, že v několika svých projevech v průběhu srpna 1988 podněcoval k rasové nenávisti. Belgický soud tudíž vydal zatýkací rozkaz na osobu, která údajně spáchala dotčené jednání mimo území Belgie, nebyla belgickým občanem a jednání nebylo spácháno vůči belgickému obyvatelstvu. Demokratická republika Kongo velice striktně nesouhlasila s tímto zatýkacím rozkazem a neposkytovala Belgii žádnou součinnost. Následně Demokratická republika Kongo v říjnu 2000 iniciovala zahájení řízení před Mezinárodním soudním dvorem (dále jen „ICJ“), kde se domáhala zrušení tohoto zatýkacího rozkazu. ICJ dal Demokratické republice Kongo za pravdu a rozhodl, že mezinárodní zatýkací rozkaz byl vydán v rozporu s mezinárodním obyčejovým právem týkajícím se trestněprávní imunity ministra zahraničních věcí a jeho absolutní nedotknutelnosti, čímž byl porušen princip svrchované rovnosti států⁹⁸.

Tento případ byl africkými státy přijat negativně, vztahy mezi Afrikou a Evropou začaly ztrácet na síle a otázka státních imunit se stala velice choulostivým tématem při vzájemné spolupráci.

3.2.2. Další případy cílení západního světa na africké státy

Jedním z dalších případů je *Demokratická republika Kongo v. Francie*⁹⁹. Tehdejší prezident Demokratické republiky Kongo Denis Sassou Nguesso, dále konžský ministr vnitra Pierre Oba a generální inspektor konžských ozbrojených sil Norbert Dabira byli vyšetřováni v roce 2002 francouzskými soudy na základě údajného

⁹⁷ Arrest warrant of 11 April 2000 (*Democratic republic of Kongo v. Belgium*), Judgment, I.C.J Reports 2002. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf> (cit. 19. 5. 2015)

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ International Court of Justice. Certain criminal proceedings in France (*Republic of the Congo v. France*). Dostupné (online) z: WWW <http://www.icj-cij.org/docket/files/129/16233.pdf> (cit. 20. 5. 2015)

spáchání zločinů proti lidskosti a mučení obyvatel Konga opět na základě univerzální jurisdikce s použitím francouzských zákonů o mučení. Nakonec dne 16. listopadu 2010 byl tento případ odebrán ze seznamu případů, kterými se ICJ zabýval na základě žádosti Demokratické republiky Kongo, která dle článku 89 Jednacího řádu ICJ stáhla svou žádost na zahájení řízení před ICJ ohledně této záležitosti¹⁰⁰.

Dále bych také zmínila případ týkající se Rose Kabuye, šéfky protokolu prezidenta Paula Kagame, která byla zatčena v Německu na základě francouzského zatýkácího rozkazu, a to v souvislosti se sestřelením letadla bývalého rwandského prezidenta, což vyvolalo v roce 1994 ve Rwandě genocidu.¹⁰¹ Prezident Kagame referoval tuto záležitost OSN s tím, že se jedná o zneužití univerzální jurisdikce ze strany evropských států, jehož cílem je ponížit africké politické vedoucí představitele.

V časové ose se dostávám do roku 2009, kdy Belgie iniciovala řízení před ICJ proti Senegalů z důvodu, že na jeho území nedošlo k trestnímu stíhání Hissène Habrého, tehdejšího prezidenta Čadu, a Senegal ho ani nevydal Belgii k trestnímu stíhání, čímž došlo k porušení povinnosti vyplývající z *Úmluvy proti mučení či jinému krutému nelidskému či ponižujícímu zacházení*. Hissène Habré byl obviněn, že v době působení v prezidentském úřadu v letech 1982 – 1990 spáchal zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločiny mučení. Senegal udělil Habrému po pádu jeho politického režimu azyl a odmítl ho vydat.¹⁰² Habré byl po několika neúspěšných pokusech finálně zatčen a předán Mimořádné africké komoře, která byla ustanovena na základě dohody, kterou podepsala AU se Senegalem dne 20. července 2012. Mimořádná africká komora je součástí senegalského soudního systému. Habrého soudní proces bude první na světě, kdy soudy jednoho státu budou soudit bývalého prezidenta jiného státu za údajné zločiny páchané proti lidským právům. Bude to také první případ, kde bude použita

¹⁰⁰ International Court of Justice. Certain criminal proceedings in France (*Republic of the Congo v. France*). Dostupné (online) z: WWW <http://www.icj-cij.org/docket/files/129/16233.pdf> (cit. 20. 5. 2015)

¹⁰¹ TRAN, Mark. *Rwandan President Kagame Threatens French Nationals with Arrest*, The Guardian, 2008. Dostupné (online) z: WWW <http://www.theguardian.com/world/2008/nov/12/rwanda-france> (cit. 20. 5. 2015)

¹⁰² Galway, C. B. *Belgium v. Senegal. The International Court of Justice Affirms the Obligation to Prosecute or Extradite Hissène Habré Under the Convention against Torture*, Insights, 2012, American Society of International Law, dostupné (online) z: WWW <http://www.asil.org/pdfs/insights/insight120911.pdf> (cit. 20. 6. 2015)

univerzální jurisdikce v Africe. Hlavní líčení je nařízeno na 20. července 2015.¹⁰³ Toto jsou ukázky případů, kdy bylo cíleno na africké lídry a docházelo k neustálému oslabování vztahů mezi Evropou a Afrikou.

3.2.3 Shromáždění členů Africké unie v roce 2008

Dne 30. června až 1. července 2008¹⁰⁴ se konalo Shromáždění členů Africké unie v Sharm El-Sheikhu v Egyptě, kde byla mimo jiné také řešena situace týkající se použití univerzální jurisdikce. Africká unie odsuzovala některé evropské vlády za zneužití univerzální jurisdikce proti africkým vládním představitelům. Bylo dokonce přijato rozhodnutí, které nutí členy Africké unie, aby nespolupracovaly se západními mocnostmi na stíhání vrcholných představitelů afrických vlád. V této rezoluci stojí následující:

„(i) *Zneužívání principu univerzální jurisdikce je vývoj, který by mohl ohrozit mezinárodní právo, pořádek a bezpečnost.*

(ii) *Politická povaha a zneužití univerzální jurisdikce soudců z neafrických států proti africkým lídrům, především ve Rwandě, je jasným porušením svrchovanosti a územní celistvosti těchto států.*

(iii) *Zneužívání a špatné užití obvinění proti africkým lídrům má destabilizující účinek, který bude mít negativní dopad na politický, sociální a hospodářský rozvoj států a jejich schopnost vytvářet mezinárodní vztahy.*

(iv) *Zatýkací rozkazy na africké lídry nesmí být prováděny v členských státech Africké unie.*

(v) *Je potřeba založit mezinárodní regulační orgán, který by měl pravomoc přezkumu a/ nebo vyřizování stížností nebo odvolání vyplývajících ze zneužívání principu univerzální jurisdikce ze strany jednotlivých států.*¹⁰⁵

¹⁰³ Human rights watch. *Q&A: The Case of Hisséne Habré before the Extraordinary African Chambers in Senegal*, 2015. Dostupné (online) z: WWW <http://www.hrw.org/news/2012/09/11/qa-case-hiss-ne-habr-extraordinary-african-chambers-senegal> (cit. 19. 6. 2015)

¹⁰⁴ Assembly of the African Union / AU/ Dec. XI. Eleventh ordinary session. V Sharm El-Sheikhu, Egypt, 2008, s. 1. Dostupné (online) z: WWW http://www.minec.gov.mz/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=12&Itemid=48 (cit. 20. 5. 2015)

¹⁰⁵ Assembly of the African Union /AU/ Dec. 205 XI. Eleventh ordinary session. V Sharm El-Sheikhu, Egypt, 2008, s. 1. *Decison on the report of the Commission on the abuse of the principle of universal jurisdiction Doc. Assembly/AU/14 (XI)*. Dostupné (online) z: WWW http://www.minec.gov.mz/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=12&Itemid=48 (cit. 21. 5. 2015)

Výše uvedené rozhodnutí se dá považovat za první oficiální stanovisko, které jasně a srozumitelně vyjadřuje nesouhlasný postoj afrického kontinentu se stále se zvyšujícím počtem stíhaných vrcholných představitelů afrických států zejména vyspělými evropskými mocnostmi.

3.2.4 Zatykač na Omara Hassana Ahmada Al Bashira

Velice zásadní okamžik týkající se vztahů mezi Africkou unií a ICC přišel dne 4. března 2009, kdy byl vydán žalobcem Luisem Moreno Ocampo zatýkácí rozkaz na prezidenta Súdánu Omara Al Bashira¹⁰⁶ pro válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocidu, spáchané v provincii Darfuru. Jedná se o prvního úřadujícího prezidenta, proti kterému je takovýto zatykač vydán. Stalo se tak tři roky poté, co Rada bezpečnosti OSN požádala o prošetření situace v Darfuru.

„Z důkazů vyplynulo, že Al Bashir vymyslel a následně zrealizoval plán na zničení tří skupin obyvatel¹⁰⁷ v provincii Darfuru pro jejich etnickou příslušnost. Tyto tři skupiny obyvatel, které byly z historického hlediska v Darfuru úspěch tento Soud opravdu založit s ohledem na Afriku a světové společenství jako celek Darfuru velice významné, se snažily upozorňovat na snahy o opomíjení této provincie a taktéž se účastnily různých povstání. Al Bashir nedokázal tyto ozbrojené síly nijak zastavit, a proto nechal zaútočit proti neozbrojenému obyvatelstvu“¹⁰⁸.

Žalobce v několika ze svých proslovů řekl: *„ V táborech pro obyvatelstvo, které bylo vysídleno, byly takové podmínky, které měly zapříčinit zničení těchto skupin lidí. Al Bashirské ozbrojené síly zabíjely muže a znásilňovaly ženy. Al Bashir chtěl ukončit historii těchto tří etnických skupin obyvatel pocházejících z Darfuru“¹⁰⁹.*

V době, kdy byl tento zatykač vydán, již v Súdánu probíhaly smířčí snahy o znovunastolení míru ze strany místní vlády a snahy o překlenutí tohoto pro Súdán ničivého období. Vydání zatykače na Al Bashira proto bylo Africkou unií vnímáno jako

¹⁰⁶ Warrant of arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir. International Criminal Court. No. ICC-02/05-01/09, 2009. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc639078.pdf> (cit. 21. 5. 2015)

¹⁰⁷ Konkrétně se jednalo o skupiny Fur, Masalit a Zaghawa.

¹⁰⁸ International Criminal Court. ICC Prosecutor presents case against Sudanese President, Hassan Ahmad Al Bashir, for genocide, crimes against humanity and war crimes in Darfur. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/press%20releases/Pages/a.aspx (cit. 21.5 2015)

¹⁰⁹ Ibid.

překážka těchto snah a nedostatečné ocenění úsilí o nastolení míru a bezpečnosti ze strany ICC, který zasáhl ve chvíli, kdy neměl. Došlo také k určitému narušení diplomatických vztahů z důvodu, že byl vydán zatykač na nejvyšší hlavu státu Súdánu a rozpoutaly se žhavé debaty ohledně pravomoci ICC nepřihlížet k imunitám u občanů států, kteří nejsou členy Římského statutu, což například Súdán není.

AU nesouhlasila s postupem ICC v případě Al Bashira. Státy, které byly členy jak Africké unie, tak i Římského statutu se dostaly do nelehké situace, kdy se musely rozhodnout, na kterou stranu se přikloní. Vlády dotčených afrických států se rozhodovaly různými způsoby, které také jinak odůvodňovaly.

Na stranu ICC se jako první přiklonila Jihoafrická republika, která veřejně oznámila, že zatkne Al Bashira, pokud vstoupí na její území. Vycházela z faktu, že je smluvní stranou Římského statutu, který tvoří základ ICC, a je proto povinna zatknout súdánskou hlavu státu, pokud se objeví na jejím území¹¹⁰. Jednalo se o ceremoniální jmenování zvoleného Jihoafrického prezidenta Jacoba Zumu, na které byl Al Bashir oficiálně pozván. Jihoafrická republika však následně varovala súdánského velvyslance, že pokud se jeho prezident zúčastní ceremonie, tak bude čelit zatčení. Al Bashir se tedy nakonec neúčastnil.¹¹¹

Opačné stanovisko zaujalo Malawi v říjnu 2011, když v daném případě podpořilo Africkou unii. Vydalo oficiální memorandum, že bude hostit Al Bashira na summitu států Společného trhu pro východní a jižní Afriku. Toto stanovisko bylo opřeno o důvody, že Africká unie vydala výše zmíněné rozhodnutí, aby africké státy nespolupracovaly s ICC v případě, který se týkal Al Bashira. Dále o fakt, že Súdán nebyl smluvní stranou Římského statutu, a proto není možné zbavit hlavu státu politické imunity. Omar Al Bashir byl přivítán vojenskou čestnou stráží, když přijel do hlavního města Lilongwe. Evropská unie i organizace pro ochranu lidských práv naléhaly na Malawi, aby Al Bashira zatkl, ale tak se nestalo¹¹². Africkou unii v této záležitosti podpořily také Čad, Keňa a Džibutsko.¹¹³

¹¹⁰ Sudan Tribune. *Sudanese president to skip Zuma's inauguration*. Washington, 2009. Dostupné (online) z: WWW <http://www.sudantribune.com/spip.php?article31109> (cit. 21. 5. 2015)

¹¹¹ Ibid.

¹¹² BBC News. *Sudan's Omar Al Bashir in Malawi: ICC wants answers*. Africa, 2011. Dostupné (online) z: WWW <http://www.bbc.com/news/world-africa-15384163> (cit. 21. 5. 2015)

¹¹³ Ibid.

Velice kontroverzní byla také situace v roce 2011 v Libyi po pádu Kaddafihovo režimu, kdy Dočasná národní přechodná rada v Libyi dovolila Al Bashirovi, aby navštívil jako první zahraniční vrcholný představitel město Tripoli. Libye argumentovala, že není smluvní stranou Římského statutu, a z tohoto důvodu nemá povinnost zatknout Al Bashira. Otázkou však zůstává, proč se ani členské státy NATO, jako jsou Velká Británie a USA, jež bezpochyby měly v dané záležitosti morální odpovědnost a VB také velice silný vliv z důvodu faktu, že Súdán byl její kolonií¹¹⁴, nepokusily jakkoli zasáhnout?¹¹⁵

Tento případ stále není uzavřen a Omar Al Bashir je stále na svobodě z důvodu nespolupráce Súdánu a jiných afrických států s ICC. Dne 9. března 2015 bylo rozhodnuto Přípravným výborem II, že Súdán v posledních letech nespolupracuje s ICC ve věci zatčení Omara Al Bashira. Přípravný výbor II. proto informoval Radu bezpečnosti OSN, aby přijala nezbytná opatření, která považují za přiměřená k tomu, aby byl Omar Al Bashir zatčen.¹¹⁶ Rada bezpečnosti OSN potvrdila, že „*Súdán porušil spolupráci s ICC záměrně tím, že odmítal kooperovat s příslušnými orgány ICC a nevykonal zatykač, který byl vydán na Al Bashira, čímž zabránil výkonu pravomoci Soudu dle Římského statutu*¹¹⁷. Dále porušil článek 97 Statutu, který se týká kooperace mezi ICC a smluvní stranou, která *pokud zjistí problémy, které by mohly zdržovat nebo bránit vyřízení žádosti, má povinnost neprodleně tuto skutečnost konzultovat se Soudem s cílem vyřešit tuto otázku*.¹¹⁸ Na základě resoluce 1769 (2007)¹¹⁹ vydané Radou bezpečnosti OSN byla zřízena AU/OSN hybridní operace tzv. UNAMID¹²⁰, která má aktivně pomoci v oblasti Darfuru, který je stále sužován konflikty.

¹¹⁴ V první polovině 20. století se se území dnešního Súdánu jmenovalo Anglo-Egyptian Sudan. VB se dělali s Egyptem, ale větší vliv na Súdán měla právě VB.

¹¹⁵ PLESSIS, Max; MALUWA Tiyanjana; O'REILLY, Annie. *Africa and the International Criminal Court*. Chatham House. International Law 2013/01, červen 2013, s. 4. Dostupné (online) z: WWW http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/0713pp_iccafrica.pdf (cit. 19. 5. 2015)

¹¹⁶ Case Information Sheet, Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*. ICC-02/05-01/09, 2015, s. 3. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/AlBashirEng.pdf> (cit. 21. 5. 2015)

¹¹⁷ United Nations. Security Council. Dostupné (online) z: WWW http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2015_202.pdf (cit. 19. 6. 2015)

¹¹⁸ Dle článku 97 *Římského statutu*

¹¹⁹ *Resolution 1769 (2007)*. United Nations. Security Council, červenec 2007. Dostupné (online) z: WWW http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1769%282007%29 (cit. 19. 6. 2015)

¹²⁰ Celý název této operace je: „United Nations - African Union Mission in Darfur“

Ve většině případů, kterými se Soud v současnosti zabývá, je otázka stíhání údajných pachatelů velice podobná a taktéž problematická, stejně jako ve výše popsaném případě Al Bashira. Častokrát jsou totiž osoby, na které je vydán zatykač Soudem, klíčovými prostředníky při probíhajících mírových procesech. Tím pádem se Soud taktéž podílí na budování míru v zemích, kde má probíhat nebo probíhá trestní stíhání. ICC má tedy potenciál zabránit budování míru v zemích, pokud by nezasahoval přiměřeně.

3.2.5 Shromáždění členů Africké unie v roce 2012

Dostáváme se do doby, kdy se situace ohledně přístupu Afriky k ICC stále vyostřuje. Ve dnech od 29. do 30. ledna 2012 se konalo další, již 18. zasedání členů Africké unie, a to v etiopské Addis Abebě. Tento sjezd hlavních představitelů členských států Africké unie znovu potvrdil svoji pozici nespolupracovat s ICC a dále stanovil, že pokud určitý členský stát nedodrží tuto povinnost, může očekávat sankci udělenou Africkou unií.

Pohled AU je, že pokud někdo vyžaduje odpovědnost afrických lídrů za činy, které údajně spáchali, tak by tato odpovědnost měla být vyžadována také od lídrů západních, čínských a ruských, zejména v situacích, kdy existuje možnost, že tito lídři spáchali nejzávažnější zločiny v mezinárodním kontextu.¹²¹ Nepřítomnost globálního mezinárodního systému správy a vlády zapřičiňuje, že mezinárodní trestní jurisdikce stále podléhá politickým rozmarům jednotlivých národních vlád.

AU také uvedla, že není možné, aby ICC anuloval imunity těm představitelům států, které nejsou smluvní stranou *Římského statutu*.

Některé africké státy vyjádřily své výhrady ohledně tohoto stanoviska AU vůči ICC. Botswana dokonce veřejně prohlásila nesouhlas s tímto stanoviskem a potvrdila své závazky plynoucí ze Statutu.¹²² Jihoafrická republika také vyjádřila svůj závazek vůči Soudu, zatímco však Botswana byla ve svém postoji vůči ICC silná a jednoznačná, Jihoafrická republika k tomuto tématu přistupovala spíše diplomaticky z důvodu svého klíčového postavení v AU, kdy usilovala o jmenování Nkosazany Dlamini-Zuma,

¹²¹ SCHABAS, William. *The International Criminal Court*. V: Black D, Williams P (eds) *The international politics of mass atrocities: the case of Darfur*. Routledge, Londým, s. 134–153

¹²² CLOTTEY, Peter. *Botswana supports International Criminal Court*. Voice of America. News/Africa, 2013. Dostupné (online) z: WWW <http://www.voanews.com/content/botswana-supports-international-criminal-court/1764960.html> (cit. 21. 5. 2015)

bývalé ministryně zahraničních věcí, do funkce předsedkyně komise AU. V červenci 2012 na sjezdu členů AU se tak opravdu stalo a Dlamini-Zuma byla zvolena celkem třiceti sedmi členskými státy do čela komise. Stala se tedy novou předsedkyní AU¹²³. Jihoafrická republika se tedy ocitla mezi mlýnskými koly a v otázce vztahu ICC a AU musela být velice obezřetná. Z prvních proslovů Dlamini- Zuma lze vyvodit, že se Jihoafrická republika spíše přikloní na stranu AU, což v konečném důsledku opět nevěstí nic dobrého pro ICC vzhledem k významnosti Jihoafrické republiky jako takové.

Shrnu-li tuto část třetí kapitoly, přístup afrických států k ICC je již velice rezervovaný až ostře negativní. I přesto, že některé jednotlivé africké státy veřejně podpořily ICC, mezi nimi mimo jiné např. Burkina Faso, Středoafriická republika, Pobřeží slonoviny, Dem. republika Kongo, Gambie, Ghana, Lesotho, Malawi, Namibie, Nigérie, Senegal, Sierra Leone, Jihoafrická republika a Zambie,¹²⁴ většina se spíše přiklání ke stanoviskům AU, která je v Africe velice uznávaná, a proto se k Soudu obracejí zády.

Zde je možno zmínit konkrétní postoje jednotlivých zemí, tak jak se jejich vrcholní představitelé k ICC vyjádřili.¹²⁵ Ghana uvedla, že zůstává „zavázaná důležitosti“ ICC ve věci trestání zločinů a odrazování od nich, zástupci Nigérie se vyslovili, že ICC se „stále více stává rozhodující světovou institucí“, dále představitelé Pobřeží slonoviny zdůraznili „kladný význam“ Soudu při stíhání závažných zločinů, Sierra Leone zdůraznila svoji „hlubokou oddanost hodnotám Soudu“ a Lesotho nazvalo Soud „klíčovým nástrojem“ v prosazování spravedlnosti. Dále Dem. republika Kongo poznamenala, že ICC je „darem naděje“ pro budoucí generace a prezidentka Středoafriické republiky, Catherine Samba-Panza, potvrdila roli Soudu jako zásadního nástroje v boji proti beztrestnosti a řekla, že Soud je nepostradatelný pro zajišťování spravedlnosti ve vztahu k obětem závažných mezinárodních zločinů.¹²⁶

¹²³ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 185

¹²⁴ Human Rights Watch. *ICC: African Countries Support Court*. V New Yorku, 2014. Dostupné (online) z: WWW <http://www.hrw.org/news/2014/12/17/icc-african-countries-support-court> (cit. 22. 6. 2015)

¹²⁵ Human Rights Watch. *ICC: African Countries Support Court*. V New Yorku, 2014. Dostupné (online) z: <http://www.hrw.org/news/2014/12/17/icc-african-countries-support-court> (cit. 22. 6. 2015)

¹²⁶ Human Rights Watch. *ICC: African Countries Support Court*. V New Yorku, 2014. Dostupné (online) z: WWW <http://www.hrw.org/news/2014/12/17/icc-african-countries-support-court> (cit. 22. 6. 2015)

3.3 Snahy o opětovné navrácení podpory ICC ze strany afrických států

Z důvodu upadající podpory ze strany afrických států bylo nutno, aby Soud učinil kroky, které alespoň částečně vrátí víru a podporu v tuto instituci. Klíčovým se stalo především obsazování Soudu osobami z afrického kontinentu, čímž docházelo k větší zainteresovanosti těchto států, které u ICC měly své státní příslušníky.

3.3.1 Druhý zvolený žalobce Fatou Bensouda

Shromážděním členských států byla v prosinci 2012 zvolena do čela úřadu žalobce ICC Fatou Bensouda z Gambie. Bensouda byla jedním ze členů týmu bývalého žalobce Morena Ocampo, kterému nelze odepřít, že byl velice entusiastický ohledně zahajování trestních stíhání pouze v afrických státech. Nepodnikl dokonce žádné předběžné kroky v případech údajně spáchaných válečných zločinů na Srí Lance, v pásmu Gazy a Čečensku. Žalobce sice provedl předběžná šetření v Koreji, Nigérii, Afganistánu, Gruzii, Kolumbii a Hondurasu,¹²⁷ docházelo však k neustálým průtahům a tato předběžná šetření nabyla jisté trvalosti, a nedošlo tedy k opravdovému zahájení trestního stíhání ani v jednom z výše jmenovaných případů. V Iráku zase nezahájil stíhání válečných zločinů údajně napáchaných vojsky koaličních sil, neboť v porovnání s jinými případy se dle jeho názoru nejedná, s přihlédnutím ke Statutu, o nejzávažnější zločiny.

Jmenování Fatou Bensoudy, bývalé ministryně spravedlnosti v Gambii, lze chápat jako snahu o usmíření a určité uklidnění afrických států, tj. rozptýlení existujících podezřívavých názorů, že ICC je zacílen pouze na africké státy a je tzv. „*proti-africký*“.

Jak již víme, vztahy mezi ICC a AU byly přetřhány, a proto má Bensouda velice nelehký úkol, tj. pokusit se tyto vztahy napravit. Je nasnadě vést dialogy s AU, jednotlivými vládami a taktéž africkou společností, o což se Bensouda od svého jmenování pokouší, ale zatím se jí příliš nedaří urovnat vztahy po škodách, které byly Ocampovým vedením úřadu napáchány. Bensouda iniciovala několik přímých rozhovorů s předsedkyní komise AU Dalmini-Zumou, ale zatím to nevedlo ke sblížení

¹²⁷ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 185

těchto organizací.¹²⁸ Významné také je, že Bensouda představila návrh zřízení pobočky ICC v Addis Abebě, která by fungovala jako kontaktní kancelář, čímž by došlo k ulehčení administrativy a africké případy by mohly být souzeny přímo na africké půdě a blíže místům, kde se údajně zločiny páchaly.

3.3.2 Afričtí soudci u ICC

Je důležité také zmínit fakt, že aktuálně má ICC celkem 17 soudců z možných 18 a celkem 4 z nich jsou afrického původu. Jedná se o soudkyni Joyce Aluoch z Keni, která je místopředsdkyní Soudu od 11. března 2015 na tříleté funkční období. Byla více než dvacet let soudkyní u Vrchního soudu v Keni, následně soudkyní u Odvolacího soudu a poté též u keňského Nejvyššího soudu. Soudkyně Aluochová taktéž přispěla k prosazování práv dětí jako předsdkyně výboru expertů o právech dítěte. Druhou soudkyní, která pochází z afrického kontinentu je Sanji Mmasenono Monageng z Botswany, která je předsdkyní odvolacího úseku Soudu a je soudkyní od 11. března 2009. Je silnou podporovatelkou ochrany lidských práv a taktéž členkou Africké komise pro lidská práva, do které byla jmenována AU. V listopadu 2007 se dokonce stala její předsdkyní. Třetím soudcem je Chile Eboe-Osuji z Nigérie, který byl zvolen do funkce v roce 2012. Předtím zastával funkci právního poradce Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, dr. Navi Pillay, která byla taktéž bývalou soudkyní ICC. Posledním ze soudců je Antoine Kesia-Mbe Mindua, který pochází z Demokratické republiky Kongo a je ve svém úřadě od 11. března 2015. Poté, co dokončil právnickou fakultu v Ženevě, působil u ICTR a také u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii¹²⁹.

ICC jmenováním těchto čtyř soudců afrického původu potvrzuje, že je otevřen všem odborníkům bez rozdílu, a také ukazuje, že se snaží nebýt předpojatý.

Výše jsem popsala snahy ICC o to, aby se vztahy mezi Soudem a AU zlepšily, je však důležité zdůraznit, že především AU musí také mít zájem o tuto změnu, jinak se

¹²⁸ FRITZ, Nicolas. *AU and ICC must find consensus*. OSISA (*Open Society Initiative for Southern Africa*), 2013. Dostupné (online) z: WWW <http://www.osisa.org/law/blog/au-and-icc-leaders-must-find-consensus> (cit. 20. 5. 2015)

¹²⁹ International Criminal Court. Current judges – Bibliographical notes. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/chambers/the%20judges/Pages/judges.aspx (cit. 21. 5. 2015)

nikdy nebude možno dopracovat zdárného výsledku. Vzájemná spolupráce ICC a AU nemohla začít hůře, je tedy mnoho co napravovat.

Je nutno si také uvědomit, že obě tyto mezinárodní organizace sice sdílí společný zájem stíhat za údajnou beztrestnost a zajistit odpovědnost za konané násilí, ale rozcházejí se ve své povaze. AU je politickou organizací, tudíž se přirozeně snaží vytvářet politická řešení, jak se vyrovnat se zločiny, které se udály v minulosti a o nové nastolení míru a usmíření v dané zemi. Na druhé straně ICC je soudní organizací, která naopak bude chtít pachatele spáchaných zločinů stíhat a zařídít jim adekvátní postih dle toho, co spáchali. Je tedy vůbec možné, aby tyto protichůdné instituce našly společnou řeč?

3.4. Africká občanská společnost a ICC

Také africká občanská společnost hrála velice významnou roli při založení ICC¹³⁰. Africké nevládní organizace dokonce vytvořily Koalici pro založení Soudu (dále jen „Koalice“). Hlavním cílem této Koalice bylo povzbudit a podpořit vlády, aby ratifikovaly Římský statut. Příkladem mohu uvést 41. zasedání Africké komise pro lidská práva, kde zástupci Koalice vyzvali vládu Súdánu, aby spolupracovala s ICC v případě zatykače na Omara Al Bashira.¹³¹ Africké nevládní organizace také pomohly při vytváření „*Procesního a důkazního řádu*“. Africká společnost, která podporovala ICC, argumentovala, že vnitrostátní právní systémy nejsou schopny se samy vypořádat s nejzávažnějšími zločiny. Africká občanská společnost měla od samého začátku taktéž ve svých řadách odpůrce ICC, kteří neviděli důvod, proč by africké případy měly být souzeny v odlehlém a rezervovaném Haagu. Dále též argumentují, že za posledních 10 let Soud nesoudil jiné případy než ty africké, což připodobňují k soudnímu imperialismu.¹³² Jedním z kritiků ICC je např. prezident Zimbabwe Robert Mugabe,

¹³⁰ Communiqué on CSO Consultation on the Year of Peace and Security in Africa. CCP – AU (Centrum for citizens – participation in African Union) V Addis Ababě, 2010. Dostupné (online) z: WWW http://www.wanep.org/wanep/attachments/article/128/final_communique_yps_jan_2010.pdf (cit. 21. 5. 2015)

¹³¹ FOSTER, Hannah. NGO Statement at Official Opening of the 41st Ordinary Session of the African Commission on Human and Peoples' Rights'. Proslov přednesené na 41. zasedání Africké komise pro lidská práva. V Accře, 2007. Dostupné (online) z: WWW http://old.achpr.org/english/communiqués/communique41_en.html

¹³² WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. Africa and the International Criminal Court. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 190

který aktuálně předsedá i AU. Na summitu AU konané v Johannesburgu řekl: „*že pro ICC není v Africe místo. Nechceme v Africe ICC již vůbec a měli bychom od Římského statutu odstoupit. Bohužel statut, který zřídil Soud, nebyl podepsán AU, ale jednotlivými státy.*“¹³³

Dne 26. ledna 2011 zhruba třicet občanských společností z asi dvaceti afrických zemí napsalo kolektivně zástupcům, kteří se měli účastnit Shromáždění členských států dle Statutu. V tomto prohlášení je naléhavě žádají o podpoření ICC. Tyto občanské společnosti podpořily ICC i přesto, že AU i většina afrických států je velice uznávala a věnovala jim pozornost. Díky této podpoře měly občanské společnosti potenciál být těmi, které přispějí ke konstruktivnějšímu dialogu mezi AU a ICC¹³⁴.

¹³³ Hubii. *AU chief Robert Mugabe criticizes ICC after failed arrest of Al Bashir*. V Johannesburgu, červen 2015. Dostupné (online) z: WWW <http://hubii.com/article/55802c491a463b7d1aeac30e> (cit. 19. 6. 2015)

¹³⁴ Ibid. s. 191

4. Jednotlivé případy souzené před ICC

V této kapitole bych se chtěla věnovat stručnému vylíčení skutkových událostí všech případů, které zatím byly souzeny ICC. Především o koho se jedná, co údajně spáchal, a jak bylo v daném případě rozhodnuto, popř. shrnu i jiná specifika případu. Čtenáři se tak dostane uceleného obrazu o problematice, která se týká komplikovaného vztahu afrických zemí a ICC. Soud se v současné době zabývá konflikty v celkem 8 afrických zemích, kterými jsou Uganda, Středoafrická republika, Libye, Pobřeží slonoviny, Demokratická republiky Kongo, Súdán, Keňa a Mali. Z důvodu četnosti páchaných útoků a násilí se Soud zaměřuje především na nejvýše postavené představitele, kteří jsou zodpovědní za zločiny.

4.1 Situace v Ugandě

V africké Ugandě jsou dva případy v současnosti ve vyšetřování před Přípravným výborem II. Jedná se o případy *The Prosecutor (žalobce) v. Joseph Kony, Vincent Otti, and Okot Odhiambo* a *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*¹³⁵.

4.1.1 The Prosecutor (žalobce) v. Joseph Kony, Vincent Otti, and Okot Odhiambo

Podezření ze spáchání zločinů proti lidskosti a válečných zločinů spáchaných v Ugandě od července 2002. Podezřelí jsou stále na svobodě.

Joseph Kony, Vincent Otti a Okot Odhiambo všichni tři hlavní představitelé tzv. Boží armády odporu (dále jen „LRA“), která znásilňovala, mučila a zotročovala obyvatele především v severní Ugandě od července 2002¹³⁶. LRA provedla povstání proti ugandské vládě a také armádě. Docházelo i k násilnému verbování dětí, které poté sloužily jako vojáci.

¹³⁵ International Criminal Court. Situations and Cases. Uganda. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200204/Pages/situation%20index.aspx (cit. 20. 5. 2015)

¹³⁶ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Uganda. *The Prosecutor (žalobce) v. Joseph Kony, Vincent Otti, and Okot Odhiambo*. ICC-02/04–01/05. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KonyEtAlEng.pdf> (cit. 1. 6. 2015)

Dne 16. prosince 2003 Uganda sama referovala tento případ ICC k prošetření a následně 29. července 2004 žalobce došel k závěru, že je opodstatněný důvod se případem dále zabývat a otevřít vyšetřování¹³⁷.

4.1.2 The Prosecutor v. Dominic Ongwen

Podezření ze spáchání zločinů proti lidskosti a válečných zločinů dle článků 7 a 8 *Římského statutu* spáchaných v Lukodi IDT kempu v květnu 2004 v Ugandě. Zahájení jednání o potvrzení obvinění je nařízeno na 21. ledna 2016¹³⁸.

Výše zmíněný případ byl do dne 6. února 2015 s tímto případem spojen, tudíž má i stejnou skutkovou podstatu. K oddělení od předchozího případu *The Prosecutor v. Joseph Kony, Vincent Otti a Okot Odhiambo* došlo, protože tito podezřelí stále zůstávají na svobodě, ale Dominic Ongwen byl zadržen, takže konkrétně u něj, je možno ve věci dále postupovat¹³⁹.

4.2 Situace ve Středoafričké republice

Středoafričká republika je jednou z těch zemí, které referovaly ICC případ samy z vlastní iniciativy žalobci Moreno-Ocampovi. Jednalo se o všechny případy, které spadají do jurisdikce ICC a byly spáchány od 1. července 2002, kdy v Středoafričké republice vstoupil v účinnost *Římský statut*¹⁴⁰.

Dne 24. září 2014 vydala Fatou Bensouda vyjádření, že bude otevřeno druhé šetření situace ve Středoafričké republice, aby všichni ti, kdo od roku 2002 spáchali

¹³⁷ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Uganda. *The Prosecutor (žalobce) v. Joseph Kony, Vincent Otti, and Okot Odhiambo*. ICC-02/04–01/05. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KonyEtAlEng.pdf> (cit. 1. 6. 2015)

¹³⁸ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Uganda. *The Prosecutor v. Dominic Ongwen*. ICC-02/04-01/15 Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/OngwenEng.pdf> (cit. 1. 6. 2015)

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ International Criminal Court. Press Releases. Situation: Central African Republic. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/otp%20prosecutor%20receives%20referral%20concerning%20central%20african%20republic.aspx (cit. 1. 6. 2015)

některé ze zločinů dle *Římského statutu*, opravdu byli postaveni před Soud a bylo spravedlnosti učiněno zadost.¹⁴¹

4.2.1 The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo

Jean-Pierre Bemba Gombo, je obviněn ze spáchání dvou zločinů proti lidskosti a tří válečných zločinů. Soudní proces začal dne 22. listopadu 2010 a ústní svědectví probíhala ve dnech 12. a 13. listopadu 2014. Rozsudek je očekáván v nejbližší době. Obviněný je ve vazbě¹⁴².

Ve Středoafričské republice probíhal od října 2002 do poloviny března 2003 ozbrojený konflikt, jehož součástí byly národní ozbrojené síly tehdejšího prezidenta Středoafričské republiky, Ange-Félix Patassého, které se spojily s Hnutím za svobodu Konga¹⁴³ (dále jen „MDC“), které vedl, právě Jean-Pierre Bemba Gombo. Jednalo se o extrémistické rebelské hnutí, které systematicky páchalo zločiny proti civilnímu obyvatelstvu, konkrétně vraždy, znásilňování a drancování¹⁴⁴.

4.2.2 The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Aimé Kilolo Musamba, Jean-Jacques Mangenda Kabongo, Fidèle Wandu and Narcisse Arido

Podezření ze spáchání trestných činů proti výkonu spravedlnosti v souvislosti s případem *The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo* před ICC. Zahájení hlavního líčení je naplánováno na 29. září 2015. Aimé Kilolo Musamba, Narcisse Arido, Jean-Jacques Mangenda Kabongo a Fidèle Babala Wandu byli předběžně propuštěni, avšak Jean-Pierre Bemba Gomdo je, jak již bylo uvedeno, ve vazbě¹⁴⁵.

¹⁴¹ *Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, on opening a second investigation in the Central African Republic*. International Criminal Court. Press Releases. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/EN_Menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/pages/pr1043.aspx (cit. 3. 6. 2015)

¹⁴² International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Central African Republic.

The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo. ICC-01/05-01/08. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/BembaEng.pdf> (cit. 5. 6. 2015)

¹⁴³ Oficiální název: „*Mouvement de Libération du Congo*“

¹⁴⁴ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Central African Republic. *The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo*. ICC-01/05-01/08. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/BembaEng.pdf> (cit. 5. 6. 2015)

¹⁴⁵ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Central African Republic. *The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Aimé Kilolo Musamba, Jean-Jacques Mangenda Kabongo, Fidèle Wandu and Narcisse Arido*. ICC-01/05-01/13. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/Bemba-et-alEng.pdf> (cit. 5. 6. 2015)

Soud zjistil, že jsou opodstatněné důvody domnívat se, že podezřelí se snažili ovlivnit výpovědi svědků v případě týkajícího se Jean-Pierre Bemba Gomba. Všechny tyto trestné činy byly spáchány v období od konce roku 2011 až do 14. listopadu 2013, kdy byly svědkům nabízeny peníze, aby poskytli falešná svědectví v soudní síni¹⁴⁶.

4.3. Situace v Libyi

Rada bezpečnosti OSN se jednomyslně shodla na tom, aby byla situace v Libyi, kde docházelo k útokům na civilisty, referována ICC. K tomu došlo 26. února 2011. Žalobce shledal, že existují opodstatněné důvody se situací dále zabývat a dne 16. května 2011 vydal tři zatykače na osoby Muammara Kaddafího, Saif Al-Islama Kaddafího a Abdullaha Al-Senussiho, kteří údajně páchali vraždy a persekuce jako zločiny proti lidskosti. Činili tak od 15. února 2011 po celé Libyi. Zatykač na Muammara Kaddafího byl zrušen, protože dne 22. listopadu 2011 zemřel.¹⁴⁷

Libye zpochybnila přípustnost dle článku 17 *Římského statutu* u případů týkajících se osob Saif Al-Islama Kaddafího a Abdullaha Al-Senussiho, z nichž pouze u jednoho z nich bylo toto zpochybnění úspěšné. Libye namítala, že je schopna sama tyto osoby trestně stíhat a následně odsoudit. Není tedy, dle jejího názoru, potřeba zásahu ICC, jenž má nastoupit až v okamžiku, kdy stát sám není schopen osobu trestně stíhat. V případě Abdullaha Al-Senussiho ICC dospěl k závěru, že Libye poskytla dostatečné důkazy o krocích k zajištění jeho trestní odpovědnosti a počíná si tudíž stejně, jak by jednal v této situaci Soud.¹⁴⁸

¹⁴⁶ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Central African Republic. *The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Aimé Kilolo Musamba, Jean-Jacques Mangenda Kabongo, Fidèle Wandu and Narcisse Arido*. ICC-01/05-01/13. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/Bemba-et-alEng.pdf> (cit. 5. 6. 2015)

¹⁴⁷ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Libya. *The Prosecutor v. Saif Al-Islam Kaddafi*. ICC-01/11-01/11 Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/GaddafiEng.pdf> (cit. 6. 6. 2015)

¹⁴⁸ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 25

4.3.1 The Prosecutor v. Saif Al-Islam Kaddafi

Podezření ze spáchání dvou zločinů proti lidskosti po celé Libyi. Podezřelý je stále na svobodě.¹⁴⁹

V době od 15. až přibližně do 28. února 2011 docházelo ke krutým zásahům proti civilistům, kteří nesouhlasili s novým režimem Muammara Kaddafigo v Libyi. Jednalo se o vraždění a zatýkání civilního obyvatelstva, které se účastnilo jakéhokoli odporu vůči tomuto režimu včetně demonstrací, popř. jiných aktivit cílených proti Muammaru Kaddafimu. K těmto útokům byla použita libyjská státní a vojenská moc. Saif Al-Islam Kaddafi byl velice vlivná osoba v okruhu Muammara Kaddafigo a vykonával kontrolu nad důležitými částmi státního aparátu, především z pohledu logistiky a financí. Zastával de facto funkci premiéra.¹⁵⁰

Ohledně tohoto případu vedl ICC s Libyí dialog týkající se taktéž přípustnosti. Zde byla snaha zjistit, jak Libye v tomto případě postupovala a jestli je schopna případ sama na základně vnitrostátních nástrojů projednat a soudit. Přípravný výbor I uznal, že Libye projevila značné úsilí zlepšit situaci tím, že posilovala bezpečnostní podmínky a snažila se upevnit právní systém v zemi. Nicméně: „*Libye stále čelí značným obtížím plně vykonávat národní soudnictví na celém území, libyjské úřady nebyly schopny zajistit přesun Saif Al-Islama Kaddafigo, který se nacházel ve městě Zintan, dále hovoříme o neschopnosti zajistit potřebné důkazy, špatná ochrana svědků a nemožnost zajistit Saif Al-Islamu Kaddafimu právního zástupce*“.¹⁵¹ Vzhledem k těmto obtížnostem Přípravný výbor I rozhodl, že případ je přípustný a ICC se jím bude zabývat.¹⁵²

4.4 Situace na Pobřeží slonoviny

ICC se aktuálně zabývá dvěma případy, které se oba týkají násilí páchaného z důvodu voleb v době od 16. prosince 2010 do 12. dubna 2011 na území Pobřeží slonoviny. Těmito případy jsou *The Prosecutor v. Laurent Gbagbo a Charles Blé*

¹⁴⁹ International Criminal Court. Case Information Sheet, Situation in Libya.

The Prosecutor v. Saif Al-Islam Kaddafi. ICC-01/11-01/11 Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/GaddafiEng.pdf> (cit. 6. 6. 2015)

¹⁵⁰ International Criminal Court. Case Information Sheet, Situation in Libya.

The Prosecutor v. Saif Al-Islam Kaddafi. ICC-01/11-01/11 Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/GaddafiEng.pdf> (cit. 6. 6. 2015)

¹⁵¹ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 25

¹⁵² Ibid.

Goudé a The Prosecutor v. Simone Gbagbo. Pobřeží slonoviny, které v té době nebylo smluvní stranou *Římského statutu*, přijalo dne 18. dubna 2003 dle článku 12 odst. 3 Statutu prohlášení, čímž přijalo výkon jurisdikce ICC. Následně se žalobce z vlastní iniciativy začal situací v Pobřeží slonoviny zabývat. Pobřeží slonoviny ratifikovalo Římský statut 15. února 2013.¹⁵³

4.4.1 The Prosecutor v. Laurent Gbagbo a Charles Blé Goudé

Obvinění ze spáchání čtyř zločinů proti lidskosti v souvislosti s pácháním povolebního násilí v době od 16. prosince 2010 do 12. dubna 2011. Obvinění byla potvrzena dne 12. června 2014 a 11. prosince 2014. Hlavní líčení je naplánováno na 10. října 2015. Oba obvinění jsou ve vazbě.¹⁵⁴

Po prezidentských volbách v Pobřeží slonoviny ozbrojené síly Laurenta Gbagba zaútočily na civilní obyvatelstvo, které podporovalo proti kandidáta Alassane Outtara. Docházelo k systematickým útokům, které byly páčány po delší časové období. Často byly zaměřeny na konkrétní etnické nebo náboženské komunity.¹⁵⁵

4.4.2 The Prosecutor v. Simone Gbagbo

Podezřelá ze spáchání stejných zločinů proti lidskosti, které jsou uvedeny výše, jako spolupachatelka. Stále je na svobodě.¹⁵⁶

4.5 Situace v Demokratické republice Kongo

*„Konflikt na území Demokratické republiky Kongo, bohatém na nerostné suroviny (včetně diamantů a zlata), je ve skutečnosti řadou ozbrojených konfliktů, které mají charakter, jak občanských válek, tak mezinárodních ozbrojených konfliktů mezi několika státy“.*¹⁵⁷ Demokratická republika Kongo podala oznámení žalobci ICC v roce

¹⁵³ International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in the Republic of Côte d'Ivoire. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/icc0211/Pages/situation%20index.aspx (cit. 7. 6. 2015)

¹⁵⁴ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Laurent Gbagbo a Charles Blé Goudé*. ICC-02/11-01/15. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/Gbagbo-and-BleGoudeEng.pdf> (cit. 6. 6. 2015)

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Simone Gbagbo*. ICC-02/11-01/12 Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/SimoneGbagboEng.pdf> (cit. 7. 6. 2015)

¹⁵⁷ POPENKOVÁ, M. *Mezinárodní trestní soud : Reálně fungující instituce*. Mezinárodní politika. 2006, č. 5, s. 39

2004, že chce prošetřit všechny případy údajných zločinů, které byly na jejím území spáchány od 1. července 2002, kdy začal platit *Římský statut*. Aktuálně jsou to tyto případy *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*, *The Prosecutor v. Germain Katanga a Mathieu Ngudjolo Chui*, *The Prosecutor v. Callixte Mbarushimana a The Prosecutor v. Sylvestre Mudacumura*.¹⁵⁸

4.5.1 The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo

Dne 14. března 2012 byl vynesena první rozsudek ICC, kde byl Thomas Lubanga shledán vinným z válečných zločinů, „*konkrétně odvodu a náboru dětí mladších 15 let a jejich využívání v nepřátelských akcích v letech 2002 a 2003 v regionu Ituri*.“¹⁵⁹ Thomas Lubanga byl odsouzen na 14 let odnětí svobody a tento rozsudek o vině a trestu byl Odvolacím soudem dne 1. prosince 2014 potvrzen. Soudní komora I rozhodla o postupu pro odškodnění obětí a dne 3. března 2015 Odvolací soud tento postup doplnil. Soudní komora I pověřila Svěřenecký fond, aby tento plán kolektivního odškodnění vytvořil, nejpozději však do 6 měsíců od 3. března 2015.¹⁶⁰

Dne 10. února 2006 byl na Thomase Lubanga Dyilo vydán zatykač, který následně v březnu 2006 konžské orgány provedly, a vydaly Lubangu ICC. Jednalo se o první případ, který byl před ICC souzen, tudíž vše bylo nové a mnoho vnitřních procedur bylo teprve zaváděno. „*Řízení bylo dvakrát přerušeno, neboť žalobce odmítal poskytovat součinnost obhajobě a podle Soudu tím nebylo možné zajistit Lubangovi spravedlivý proces*.“¹⁶¹ První očekávaný rozsudek ICC, po celých deseti letech jeho působení, byl vynesena dne 14. března 2012.

¹⁵⁸ International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in Democratic republic of Kongo. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (cit. 8. 6. 2015)

¹⁵⁹ MAJERČÍK, Lubomír. Bulletin centra pro lidská práva a demokracie. 3. číslo. IV. ročník *Lubanga: Mezinárodní trestní soud vynáší svůj první rozsudek*. 2012, s. 10-11. 2012. Dostupné (online) z: WWW <http://www.centrumlidskaprava.cz/sites/centrumlidskaprava.cz/files/attachement/bulletin/bulletin-lp-iv-3.pdf> (cit. 6. 6. 2015)

¹⁶⁰ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*. ICC-01/04-01/06. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/LubangaENG.pdf> (cit. 8. 6. 2015)

¹⁶¹ MAJERČÍK, Lubomír. *Lubanga: Mezinárodní trestní soud vynáší svůj první rozsudek*. Bulletin centra pro lidská práva a demokracie, 3. číslo. IV. ročník, březen 2012, s. 10-11. Dostupné (online) z: WWW <http://www.centrumlidskaprava.cz/sites/centrumlidskaprava.cz/files/attachement/bulletin/bulletin-lp-iv-3.pdf> (cit. 8. 6. 2015)

Nelze popírat, že vydání prvního rozsudku ICC bylo velice významnou událostí. Pokud jde o porovnání s ICTR, který vydal svůj první rozsudek, již po čtyřech letech svého působení, nelze hovořit o rychlém procesu bez zbytečných průtahů. Nečekali jsme tedy příliš dlouho? Tento případ byl velice komplexní a složitý, ale na druhou stranu se jednalo jen o jedné skutkové podstatě a souzené události trvaly „pouze“ jeden rok. Je nutno tedy dále posilovat spolupráci soudců ICC a taktéž žalobce, který zde případ spíše mařil a vytvářel zbytečné průtahy, než vedl ke zdárnému konci.

4.5.2 The Prosecutor v. Bosco Ntaganda

Obvinění ze spáchání třinácti válečných zločinů a pěti zločinů proti lidskosti spáchaných v regionu Ituri, kde byly prováděny náborů a násilné odvody dětských vojáků. Obvinění potvrzena dne 9. června 2014. Hlavní líčení je nařízeno na červenec 2015. Obviněný je ve vazbě. V tomto případě bylo předloženo kolem 69 tisíc stran důkazů, které usvědčují, popř. popírají obvinění¹⁶²

4.5.3 The Prosecutor v. Germain Katanga a Mathieu Ngudjolo Chui

Germain Katanga byl shledán vinným dne 7. března 2014 za spáchání jednoho zločinu proti lidskosti a čtyř válečných zločinů spojených s útoky na konžskou vesnici Bogoro. Odsouzen na 12 let odnětí svobody. Rozsudek je pravomocný. Rozhodnutí o odškodnění pro oběti těchto činů bude řešeno ICC později. Příklad týkající se Germaina Katanga byl původně připojen k případu Mathieu Ngudjolo Chui, Soudní komora II se však nakonec rozhodla Chui zprostit obvinění a nařídila dne 18. prosince 2012 jeho okamžité propuštění.¹⁶³

4.5.4 The Prosecutor v. Callixte Mbarushimana

Callixte Mbarushimana byl obviněn, že údajně spáchal pět zločinů proti lidskosti, konkrétně se jednalo o vraždu, mučení, znásilnění, nehumánní činy a pronásledování. Dále také ze spáchání osmi válečných zločinů: útoky na civilní obyvatelstvo, vražda, mučení, zmrzačení, znásilnění, nehumánní činy, ničení majetku a drancování. Dne 16. prosince 2011 Přípravný výbor I většinou odmítl potvrdit

¹⁶² International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/NtagandaEng.pdf> (cit. 8. 6. 2015)

¹⁶³ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Germain Katanga*. ICC-01/04-01/07. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KatangaEng.pdf> (cit. 7. 6. 2015)

obvinění proti Mbarushimanovi a ten byl propuštěn na svobodu. Přípravný výbor I. shledal, že nejsou shromážděny dostatečné důkazy pro to domnívat se, že Callixte Mbarushimana je trestně odpovědný za spáchání výše zmíněných zločinů.¹⁶⁴

4.5.5 The Prosecutor v. Sylvestre Mudacumura

Podezřelý z údajného spáchání devíti válečných zločinů od 20. ledna 2009 do konce září 2010 v souvislosti s konfliktem ve městě Kivu a ostatních okolních vesnicích. Stále je na svobodě.¹⁶⁵

4.6 Situace v Súdánu

Rada bezpečnosti OSN vydala *Rezoluci 1593*¹⁶⁶ (2005), kde žádá o prošetření situace v Darfuru. Následně se žalobce Luis Moreno Ocampo rozhodl otevřít vyšetřování v Darfuru se slovy: „*vyšetřování bude vyžadovat trvalou spolupráci s vnitrostátními, ale i mezinárodními orgány. Spolupráce bude postavena na kolektivním úsilí, které bude doplňovat AU a další jiné iniciativy, o zastavení páčání násilí v Darfuru a podporu spravedlnosti. Tradiční africké mechanismy mohou být též důležitým nástrojem pro toto úsilí a místní usmíření.*“¹⁶⁷

Aktuálně je s touto situací v Darfuru spojeno pět případů: *The Prosecutor v. Ahmad Muhammad Harun* (dále jen "Ahmad Harun") a *Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman* (dále jen "Ali Kushayb"); *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*; *The Prosecutor v. Bahar Idriss Abu Garda*; *The Prosecutor v. Abdallah Banda Abakaer Nourain*; a *The Prosecutor v. Abdel Raheem Muhammad Hussein*.¹⁶⁸

¹⁶⁴ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Callixte Mbarushimana*. ICC-01/04-01/10. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/MbarushimanaENG.pdf> (cit. 7. 6. 2015)

¹⁶⁵ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo. *The Prosecutor v. Sylvestre Mudacumura*. ICC-01/04-01/12. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/MudacumuraEng.pdf> (cit. 7. 6. 2015)

¹⁶⁶ United Nations. Security Council. *Resolution 1593(2005)* je dostupná (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/85FEBD1A-29F8-4EC4-9566-48EDF55CC587/283244/N0529273.pdf> (cit. 7. 6. 2015)

¹⁶⁷ International Criminal Court, Situations and Cases. Press release. ICC - *The Prosecutor of the ICC opens investigation in Darfur*. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/the%20prosecutor%20of%20the%20icc%20opens%20investigation%20in%20darfur.aspx (cit. 8. 6. 2015)

¹⁶⁸ International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in Sudan, Darfur. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (cit. 12. 6. 2015)

4.6.1 The Prosecutor v. Ahmad Muhammad Harun a Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman

Ahmad Harun je podezřelý ze spáchání celkem dvaceti zločinů proti lidskosti v Darfuru. Ali Kushayb je podezřelý ze spáchání dvaceti dvou zločinů proti lidskosti a dvaceti osmi válečných zločinů. Na oba údajné pachatele byl vydán zatykač, ale jsou stále na svobodě.¹⁶⁹

Situace v Darfuru byla již vylíčena ve třetí kapitole této práce, proto se zaměříme pouze na jednotlivce dle případů v tomto konfliktu. Ahmad Harun byl v období od roku 2003 do 2005 ministrem vnitra a údajně koordinoval zapojení bezpečnostní složek státu do konfliktu, včetně ozbrojených sil, policie, zpravodajských služeb apod. Ve svých veřejných projevech dokonce podněcoval k páchání zločinů na civilním obyvatelstvu v Darfuru. Ali Kushayb byl jedním z největších lídrů v kmenové hierarchii v lokalitě Wadi Salih a také členem súdánských Popular Defence Forces, kterým údajně nařídil, aby páchali výše zmíněné zločiny proti civilnímu obyvatelstvu a současně tyto ozbrojené síly podporoval a zajišťoval jim potřebné nástroje k páchání těchto krutostí.¹⁷⁰

4.6.2 The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir

Podezřelý ze spáchání pěti zločinů proti lidskosti, dvou válečných zločinů a tři zločinů genocidy v provincii Darfur. Jedná se o súdánského prezidenta, který se stále nachází na svobodě, jak již bylo detailněji popsáno v kapitole 3.2.4 této diplomové práce.¹⁷¹

Kampaň Omara Al Bashira byla zaměřena proti etnickým skupinám obyvatel na území Darfuru a v jejím průběhu docházelo k četným protiprávním útokům, k drancování měst a vesnic a k cílenému vyvražďování příslušníků etnických skupin.¹⁷²

¹⁶⁹ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Ahmad Muhammad Harun a Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman*. ICC-02/05-09/07. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/HarunKushaybEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

¹⁷⁰ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Ahmad Muhammad Harun a Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman*. ICC-02/05-09/07. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/HarunKushaybEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

¹⁷¹ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*. ICC-02/05-01/09. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/AlBashirEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

¹⁷² Ibid.

4.6.3 The Prosecutor v. Bahar Idriss Abu Garda

Přípravný výbor I uvedl, že existují opodstatněné důvody domnívat se, že Abu Garda spáchal jako spolupachatel nebo nepřímý pachatel tři válečné zločiny. Dne 7. května 2009 Přípravný výbor I předvolal Abu Gardu, který se dobrovolně účastnil a zpovídal z těchto obvinění dne 18. května 2009 před Přípravným výborem I. Přípravný výbor I však nakonec odmítl potvrdit obvinění vznesená proti Abu Gardovi z důvodu nedostatečných důkazů.¹⁷³

4.6.4 The Prosecutor v. Abdallah Banda Abakaer Nourain

Obviněn ze spáchání tří válečných zločinů, které byly mířeny proti mírové misi AU, která pomáhala ve vojenské části Darfuru v Haskanitě. Dne 4. října 2013 bylo trestní stíhání vedené proti Abdallahu Banda Abakaer Nourainovi Soudní komorou IV zastaveno z důvodu smrti obviněného.¹⁷⁴

4.6.5 The Prosecutor v. Abdel Raheem Muhammad Hussein

Na Muhammada Husseina je vydán zatykač pro údajné spáchání sedmi zločinů proti lidskosti a šesti válečných zločinů v oblasti Darfuru. Stále je na svobodě. Jako člen vlády a zvláštní zástupce prezidenta měl velice silné postavení a byl jedním z hlavních osob, které přispívaly k formulování a provádění plánu týkajícího se vyvražďování třech etnických skupin obyvatel v Darfuru. Koordinoval národní, státní a místní bezpečnostní subjekty, zajišťoval jejich nábor, vyzbrojování a financování.¹⁷⁵

4.7 Situace v Keni

Dne 31. března 2010 vyhověl Přípravný výbor II požadavku žalobce, aby mohl zahájit vyšetřování z vlastní iniciativy ohledně situace v Keni, která je smluvní stranou Římského statutu od roku 2005. Ve dnech od 7. do 8. dubna 2011 se po předvolání před Přípravný výbor II dobrovolně postavilo celkem šest keňských občanů. Obvinění byla

¹⁷³ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Bahar Idriss Abu Garda*. ICC-02/05-02/09. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/AbuGardaEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

¹⁷⁴ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Abdallah Banda Abakaer Nourain*. ICC-02/05-03/09. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/BandaEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

¹⁷⁵ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Abdel Raheem Muhammad Hussein*. ICC-02/05-01/12. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/HusseinEng.pdf> (cit. 12. 6. 2015)

potvrzena v případech *The Prosecutor v. William Samoei Ruto a Joshua Arap Sang* a *The Prosecutor v. Uhuru Muigai Kenyatta*.¹⁷⁶

5.7.1 The Prosecutor v. William Samoei Ruto a Joshua Arap Sang

William Ruto je obviněn ze spáchání zločinů proti lidskosti ve formě nepřímého pachatelství, konkrétně se jedná o vraždu, deportace a násilný přesun obyvatelstva a pronásledování. Joshua Arap Sangovi se obvinění shodují s tím rozdílem, že on se na údajném páčání těchto zločinů přímo podílel. Obvinění jsou stále na svobodě.¹⁷⁷

Bezprostředně po vyhlášení výsledků prezidentských voleb v zemi došlo k útokům na civilní obyvatelstvo, jednalo se o příslušníky etnických skupin Kikuyu, Kamba a Kisíí, kteří byli vnímáni jako příznivci Strany Národní jednoty. Zejména násilí v okrese Uasin Gishu mělo za následek více než 230 mrtvých, 505 lidí bylo zraněno a více než 5000 lidí bylo vysídleno; nebyl to však okres jediný, např. i v okrese Nandi došlo ke spáchání 7 vražd a tisíce osob bylo nuceno hledat útočiště na policejních stanicích v okolních oblastech. Mnoho domů a administrativních míst bylo taktéž vyplněno nebo vypáleno.¹⁷⁸

William Ruto byl jednou z hlavních osob, které se podílely na organizování a koordinaci páčání útoků, které naplnily skutkovou podstatu zločinů proti lidskosti. Joshua Arap Sang zastával klíčové postavení v rozhlasovém vysílání Kass FM a přispíval pomocí něho k rozšiřování a provádění plánů útoků proti civilnímu obyvatelstvu. Rozhlasovým vysíláním se šířily nenávistné a falešné zprávy, aby došlo k rozdmýchání násilných útoků.¹⁷⁹

5.7.2. The Prosecutor v. Uhuru Muigai Kenyatta

Byl obviněn ze spáchání pěti zločinů proti lidskosti v období od roku 2007 do roku 2008 v souvislosti s povolebními událostmi v zemi. Konkrétně se jednalo o vraždu, znásilnění, deportace nebo násilně přesídlení obyvatelstva, persekuci a ostatní

¹⁷⁶International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in Kenya. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (cit. 13. 6. 2015)

¹⁷⁷ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Republic of Kenya. *The Prosecutor v. William Samoei Ruto a Joshua Arap Sang*. ICC-01/09-01/11. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/RutoKosgeySangEng.pdf> (cit. 13. 6. 2015)

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Ibid.

nehumánní činy. Obvinění proti Uhuru Kenyattovi byla 5. prosince 2014 stažena a soudní proces byl dne 13. března 2015 ukončen.¹⁸⁰

Z důvodu velkých průtahů v tomto případě dospěla Soudní komora V dne 3. prosince 2014 k závěru, že zamítne žádost žalobce o jeho odročení a stanovila, že má žalobce buď již nařídit hlavní líčení anebo vůči Uhuru Kenyattovi obvinění stáhnout. Žalobce neměl dostatečné důkazy, a proto mu nezbylo nic jiného než stáhnout obvinění, což bylo učiněno i z toho důvodu, pokud se vyskytnou další nové důkazy, bude mít žalobce možnost znovu případ otevřít.¹⁸¹

Tento případ týkající se afrického keňského prezidenta Uhuru Kenyatty vyvolal na africkém kontinentu další silnou vlnu negativity ohledně ICC. V květnu 2013 keňská vláda úspěšně lobovala, aby AU přijala rezoluci¹⁸², která zdůrazňuje potřebu „*mezinárodní spravedlnosti, která má být prováděna transparentně a spravedlivě v souladu se zásadami mezinárodního práva*“¹⁸³, aby se zamezilo jakémukoli aplikování tzv. dvojího metru, kterého se AU u keňských případů souzených ICC obávala. Dále AU v této rezoluci uvádí, že podporuje, aby trestní stíhání prezidenta Kenyatty bylo vedeno v souladu se zásadou komplementarity vnitrostátními keňskými soudy, čímž by byl podpořen mír v zemi a zamezilo by se možnosti vytvoření dalšího konfliktu.¹⁸⁴ Tato rezoluce byla podpořena všemi státy AU kromě Botswany. Díky silné podpoře, které se prezidentu Kenyattovi dostalo ze strany AU, bylo pro něho samotného jednodušší jednání ICC označovat za tendenční a imperialistické. Keňa neposkytovala ICC žádnou součinnost, proto bylo velice těžké získat jakékoli důkazy týkající se případu. Kritici dokonce tvrdí, že Kenyatta ovlivňoval svědky útoků a manipuloval s důkazy. Prezident Kenyatta po celou dobu popíral všechna obvinění, která proti němu byla vynesena.¹⁸⁵

¹⁸⁰ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation on Republic of Kenya. *The Prosecutor v. Uhuru Muigai Kenyatta*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KenyattaEng.pdf> (cit. 13. 6. 2015)

¹⁸¹ International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation on Republic of Kenya. *The Prosecutor v. Uhuru Muigai Kenyatta*. Dostupné (online) z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KenyattaEng.pdf> (cit. 13. 6. 2015)

¹⁸² African Union. *Decision on International Jurisdiction, Justice and the International Criminal Court*. Doc. Assembly/AU/13(XXI). V Addis Abebě, květen 2013. Dostupné (online) z: WWW http://iccnw.org/documents/AU_decisions_21st_summit_May_2013.pdf (cit. 14. 6. 2015)

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ TAYLOR, Adam. *Why so many African leaders hate the International Criminal Court?* The Washington Post. World Views. Ve Washingtonu, červen 2015. Dostupné (online) z: WWW

Díky trvající funkci prezidenta lze dále soudit, že důkazy mohly být systematicky ničeny i pomocí státních složek, které k těmto jednáním mohl Kenyatta využít. Je zjevné, že stát nebude vydávat důkazy, které potvrzují spáchání zločinů prezidenta. Jednalo by se o přiznání porušení základních lidských práv od nejvyšší hlavy státu, což by v dané zemi mohlo vyvolat chaos a povstalecké vlny. Z výše uvedených důvodů se jeví stažení obvinění na prezidenta Uhuru Kenyattu velice sporné a je pravděpodobné, že mnoho relevantních důkazů pro tento případ bylo tzv. zameteno pod stůl.

5.8 Situace v Mali

Situace byla referována samotnou vládou Mali v červenci roku 2012. Dne 16. ledna 2013 žalobce začal prošetřovat situaci na základě údajných zločinů, které zde byly páčány od ledna roku 2012. Přípravnému výboru II byla situace v Mali přiřazena a bude a ji tedy projednávat. Zatím nebyly obviněny žádné konkrétní osoby.¹⁸⁶

Shrňeme-li tuto kapitolu, dostává se nám zjištění, že opravdu všechny případy, kterými se do dnešní doby ICC zabýval, se týkají pouze občanů afrických států, žádná jiná osoba nebyla dosud před Soud postavena. Třináct let fungující Soud vydal zatím pouze 2 rozsudky, a to v případech Germaina Katangy a Thomase Lubangy Dyilo, kteří oba spáchali válečné zločiny a lze je tedy nazvat vojenskými lídry, kteří direktivně zadávali úkoly a drželi pevně ve svých rukách moc. Na druhou stranu nelze hovořit o systematickém likvidování obyvatel prostřednictvím moci státu, kterou mají vrcholní představitelé dané země, jako v případě Omara Al Bashira nebo Uhuru Kenyatty, kteří však ICC stále unikají, což je dáno i značnou obtížností shromažďování důkazů. Práci Soudu příliš neulehčuje fakt, že důkazy jsou častokrát mařeny, je velice složité se k nim dostat a dopravit svědky za účelem výslechu do Haagu. Svědci jsou zastrašováni, a proto nejsou ochotni u Soudu svědčit. ICC tedy ve dvou případech odmítl potvrzení obvinění z důvodu nedostatečného množství důkazů, jednalo se o 2 případy, týkající se Bahar Idriss Abu Gardy a Callixte Mbarushimany.

<http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2015/06/15/why-so-many-african-leaders-hate-the-international-criminal-court/> (cit. 15. 6. 2015)

¹⁸⁶ International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in Mali. Dostupné (online) z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx (cit. 15.6. 2015)

Aktuálně je ve vazbě ICC celkem 5 osob, Bosco Ntaganda, Laurent Gbagbo a Charles Blé Goudé, Jean-Pierre Bemba Gombo a Dominic Ongwen, který čeká na jednání o potvrzení obvinění, které je nařízeno na 21. ledna 2016.

Mnoho podezřelých je také na svobodě a zatím se je nedaří zatknout, častokrát z důvodu neposkytnutí součinnosti států, ve kterých se podezřelá osoba nachází, anebo z důvodu skrývání se. Podezřelé osoby na svobodě jsou Omar Al Bashir, Sylvestre Mudacumura, Saif Al-Islam Kaddafí, Joseph Kony, Vincent Otti, and Okot Odhiambo a Simone Gbagbo. Na Abdel Raheem Muhammad Husseina, Ahmad Muhammad Haruna a Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahmana je vydán zatykač, ale stále jsou také na svobodě. William Samoei Ruto a Joshua Arap Sang jsou již obviněni, ale stále se je nedaří zatknout. Celkem se tedy jedná o 12 osob, které ICC nemůže dopadnout.

Případ týkající se Abdullaha Al- Senussiho byl jediným, kde ICC dospěl k závěru, že Libye poskytla takové množství důkazů o tom, že je schopna tento případ soudit sama pomocí vnitrostátních libyjských soudů a tento případ tedy bude řešen na národní úrovni. Libye se o to stejné snažila i v případě Saif Al-Islama Kaddafího, kde taktéž zpochybnila přípustnost Soudu dle článku 17 *Římského statutu*, ale zde nebyla úspěšná, protože neposkytla dostatek důkazů, aby se dalo důvodně předpokládat, že bude schopna případ soudit sama na národní úrovni.

Ve 2 případech bylo trestní stíhání zastaveno z důvodu smrti obviněného, a to konkrétně v případech Muammara Kaddafího a Abdallah Banda Abakaer Nouraina. ICC zatím označil za podezřelou jednu ženu, kterou je Simone Gbagbo, která je však stále na svobodě. Všechna ostatní stíhání byla doposud vedena proti mužům. V případě Aimé Kilolo Musamby, Jean-Jacques Mangenda Kabongy, Fidèle Wandu and Narcisse Aridy došlo k jedinému předběžnému propuštění i přesto, že soudní proces je proti nim stále veden a hlavní líčení je naplánováno na 29. září 2015. Posledními dvěma osobami, kterými se ICC zabýval, jsou Mathieu Ngudjolo Chui a Uhuru Muigai Kenyatta, kdy u obou nakonec došlo ke stažení obvinění.

Tato kapitola potvrzuje argumenty odpůrců ICC, kteří uvádí, že Soud je zaměřen pouze na zločiny, které se páchají v Africe, a je tedy velice selektivní. Je však nutno si také uvědomit, že z celkového počtu osmi situací, kterými se ICC aktuálně zabývá, byly

pouze dvě otevřeny na základě vlastní iniciativy žalobce tzv. *proprio motu*, konkrétně se jedná o Keňu a Pobřeží slonoviny. Další dvě situace, Súdán a Libye, byly referovány žalobci Radou bezpečnosti OSN a celkem čtyři případy, což je celkem polovina, byly uvedeny samotnými státy, kde se údajné zločiny staly. Jedná se o Demokratickou republiku Kongo, Ugandu, Středoafričskou republiku a Mali. Z výše uvedeného vyplývá, že označovat ICC za tzv. „anti-afričský soud“ nelze brát pouze z pohledu toho, kolik afričských případů bylo před ICC souzeno, ale je nutno se dívat i na okolnosti, proč tomu tak je. Nesmíme zapomenout na fakt, že více než 5 milionů Afričanů bylo z důvodu konfliktů násilně přesídleno, více než 40 tisíc bylo zavražděno, tisíce obětí bylo znásilněno a stovky tisíc dětských obětí bylo násilně odvečeno od rodin a vycvičeno na vojáky.¹⁸⁷

¹⁸⁷ WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. V Haagu, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 50

5. Hlavní sporné body mezi africkými státy a ICC, popř. západními státy

V této kapitole se budu snažit zanalyzovat základní sporné body, ve kterých se dle mého názoru africké státy, popř. AU, neshodnou s ICC nebo západními státy.

5.1 Zákaz zohledňování veřejné funkce

Jak již bylo v první kapitole této diplomové práce napsáno, občané smluvních stran Římského statutu jsou před ICC odpovědní všichni bez rozdílu. „*Zejména osoby zastávající funkce hlavy státu nebo vlády, člena vlády nebo parlamentu, voleného zástupce nebo vládního činitele nejsou v žádném případě vyňaty z trestní odpovědnosti dle statutu a jejich funkce sama o sobě není důvodem ke snížení trestu.*“¹⁸⁸ Pokud se tedy jedná o smluvní stranu Statutu, je jasné, že imunity se nezohledňují, problém však nastává ve chvíli, když stát není smluvní stranou Statutu, jako např. Súdán v případě zatykače vydaného ICC na Omara Al Bashira. AU s tímto zatykačem nesouhlasila a označila toto jednání za zneužití univerzální jurisdikce Soudu evropskými státy, neboť ty dle ní jasně přehlíží imunity vrcholných představitelů afrických zemí, které nejsou smluvními stranami *Římského statutu*.¹⁸⁹ Pokud se opět opřeme o *Římský statut*, je nutno zmínit článek 98, který specifikuje že „*Soud nemůže pokračovat v projednávání žádosti o předání nebo pomoc, pokud by dožádaný stát musel jednat v rozporu se svými mezinárodněprávními závazky ve vztahu ke státní nebo diplomatické imunitě osoby či majetku třetího státu.*“¹⁹⁰ ICC tedy nemá právo žádat o spolupráci ty třetí státy, které by musely jednat v rozporu se svými mezinárodněprávními závazky, pokud však stát tyto závazky nemá, je možno se jeho pomoci dožadovat. A contrario lze z tohoto článku vyvodit, že pokud stát je mezinárodně vázán ve vztahu ke státním a diplomatickým imunitám, měl by se tímto závazkem řídit. Súdán sice není smluvní stranou Římského statutu, ale případ byl referován žalobci ICC rezolucí Rady bezpečnosti OSN dle

¹⁸⁸ Dle článku 27 *Římského statutu*

¹⁸⁹ African Union. *Decision on the report of Commission on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction*. Assembly/AU/Dec. 199 (XI), Eleventh ordinary Session, V Sharm El-Sheiku, 30. června – 1. července 2008. Dostupné (online) z: WWW http://www.au.int/en/sites/default/files/ASSEMBLY_EN_30_JUNE_1_JULY_2008_AUC_ELEVENTH_ORDINARY_SESSION_DECISIONS_DECLARATIONS_%20TRIBUTE_RESOLUTION.pdf (cit. 12. 6. 2015)

¹⁹⁰ Dle článku 98 *Římského statutu*

kapitoly VII., která je závazná pro všechny členské státy OSN, tudíž i pro Súdán, jenž by tedy měl spolupracovat jako by smluvní stranou *Římského statutu* byl. Podstatou univerzální působnosti přece je, že proti páchaným zločinům, dle mezinárodního práva, je nutno postupovat jednotně, aby se co nejvíce zamezilo jejich konání, a není podstatné, kde se dané násilí děje, ale že osoba odpovědná za tyto zločiny bude adekvátně potrestána.

5.2 Nedostatek součinnosti afrických smluvních států s ICC

Poté co se vztahy mezi AU a ICC začaly velice silně bortit a bylo několikrát vyřčeno, že AU si nepřeje, aby africké státy, které jsou jejími členy, jakkoli spolupracovaly s ICC, musely se jednotlivé státy k této situaci nějak postavit. Některé dokonce, jak již bylo uvedeno v kapitole třetí této diplomové práce, veřejně podpořily ICC, jako byla Botswana, jiní se naopak svým jednáním přiklonily k AU, čímž porušily závazky vyplývající z článku 86 *Římského statutu*. Nespolupráci taktéž porušily základní princip práva „pacta sunt servanda“¹⁹¹. Neposkytnutí součinnosti u některých afrických států vedlo k tomu, že muselo být staženo obvinění, popř. obvinění nemohla být potvrzena z důvodu nedostatku důkazů nebo svědků. Součinnost mezi ICC a africkými státy je důležitá i s ohledem právě na ochranu svědků, kteří mají před ICC vypovídat. Pokud je jejich identita vyzrazena, mohou být ohrožena jejich základní lidská práva, což se stalo např. v Keni, kde dva svědci páchaných zločinů zmizeli, a proto ostatní poté odmítli vypovídat.¹⁹² K tomu, aby program na ochranu svědků dle ICC mohl řádně fungovat, je nutná i součinnost konkrétního státu na vnitrostátní úrovni, aby mohla být zajištěna svědkům řádná ochrana. Pokud africké státy nebudou spolupracovat, ICC bude mít velice těžkou úlohu v získávání důkazů a jeho práce bude o to komplikovanější.

¹⁹¹ Z latiny: „smlouvy mají být dodržovány“.

¹⁹² BII, Barnabas. *Missing ICC witness found death in river*. Daily Nation, leden 2015.

Dostupné (online) z: WWW <http://mobile.nation.co.ke/news/ICC-witness-found-dead-in-Eldoret/-/1950946/2578254/-/format/xhtml/item/1/-/afsm3h/-/index.html> a

Hague Trials Kenya. *Missing ICC witness family awaits two separate DNA results*. Dostupné (online) z: WWW <https://thehaguetrials.co.ke/article/missing-icc-witness-family-awaits-two-separate-dna-results> (cit. 15. 6. 2015)

5.3 Ad hoc tribunály lépe reflektují místní specifika¹⁹³

Kritika na ICC se rozšiřovala ze strany afrických států, ale i jiných jeho odpůrců, z důvodu nemožnosti reflektovat individuální posouzení každého konfliktu, který má svoje specifika, jež dokáže lépe reflektovat soud, který je místní a zřízen v dané oblasti.

Na druhou stranu je nutno vnímat, že ICC má velice silnou zbraň v jeho prevenční funkci. Je jasné, že sice nedokáže reflektovat všechny konkrétní detaily jednotlivých případů, jak by to dokázal soud zřízený pouze pro jeden individuální konflikt, ale jeho stálost pomáhá mezinárodnímu společenství k tomu, aby potencionální pachatelé byli odstrašeni od páchaní jiných zločinů. *Ad hoc* soudy jsou často ustaveny až po spáchaných zločinech, tudíž pachatel, nejčastěji vrcholný představitel dané země, se v době páchaných zločinů nemá čeho bát. Chrání ho imunity a nejspíš kalkuluje s tím, že složitý proces ustavení *ad hoc* soudu se ho netýká. ICC jako soud stálý má velice silné postavení a pokud jeho existence zapříčinila, že někteří potencionální pachatele zločinů si své protiprávní jednání rozmysleli nebo se k němu pod vidinou souzení před ICC nakonec nepohnuli, vnímám to jako velice silný přínos, který není schopen i sebelépe fungující *ad hoc* soud poskytnout.

Některé aktivní africké občanské, ale i mezinárodní organizace¹⁹⁴ spolu s žalobkyní Fatou Bensoudou vyslovily návrh na zřízení pobočky ICC v africkém městě Addis Abeba, která by mohla sloužit jako kontaktní kancelář, jež by byla blíže aktuálně řešeným konfliktům před ICC, takže by i lépe mohla reflektovat specifika každého případu, který by se na africkém kontinentu stal. Tento návrh by mohl alespoň částečně uspokojit kritiku vedenou proti ICC, který s tímto návrhem souhlasil a dále se ho snažil rozvíjet. Mohlo by se jednat o určitý kompromis, který by alespoň částečně naplnil roli *ad hoc* soudu. Nicméně neshledal se se silnou podporou a AU ho velice ostře zamítala, proto zatím nedošlo k žádným aktivním procesům, které by tuto pobočku zřídily¹⁹⁵.

¹⁹³ BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodní politika. *Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví*, 2007, č. 5, s. 18.

¹⁹⁴ Dopis týkající se žádosti ohledně založení pobočky ICC v Addis Abebě. Dostupný (online) z: WWW <http://www.issafrica.org/anicj/uploads/CSOLetter07-13-2010.pdf> (cit. 15. 6. 2015)

¹⁹⁵ Avocats Sans Frontières. *Africa and the International Criminal Court: Mending Fences*, červen 2012, s. 10. Dostupné (online) z: WWW http://www.asf.be/wp-content/uploads/2012/08/ASF_UG_Africa-and-the-ICC.pdf (15. 6. 2015)

5.4 Zasahování do soudní moci suverénního státu

Soud má právo rozhodovat, zda je stát schopen vést objektivně spravedlivý, nestranný a nezávislý proces. Jak již bylo uvedeno, ICC soudí pouze ty případy, pokud je stát neochoten nebo neschopen skutečně vést vyšetřování nebo stíhání dle principu komplementarity. Africké státy často neuznávají, že nejsou schopny samy případ soudit a dle článku 19 *Římského statutu* napadnou přípustnost ICC, což již učinila Libye i Keňa, kdy však pouze Libye byla úspěšná, tedy v jednom ze dvou případů přesvědčila Soud, že učinila takové kroky, že je schopna sama provést spravedlivý proces v případě Abdullaha Al-Senussiho. Opět zde vzniká konflikt mezi ICC a africkými státy, kterým nevyhovuje, že jejich právní systémy jsou považovány ICC, popř. i západními státy, za neschopné samostatně vést spravedlivé soudní procesy. Neshoda mezi ICC a africkými státy bude přetrvávat do doby, dokud africké státy nebudou opravdu schopny většinu svých pachatelů soudit samy. Každý stát, který je smluvní stranou *Římského statutu* vlastně přenáší část soudní moci státu na mezinárodní instituci, čímž dochází k narušení svrchované suverenity státu, s čímž se musí každý jednotlivý stát umět vypořádat.

5.5 Zpolitizovaný Soud

Nezávislost ICC je ostře kritizována jak africkými státy, tak jeho přímými odpůrci. AU prohlásila, že se jedná pouze o další z politických zbraní, kterou západní země cílí na africký kontinent a především na africké lídry.¹⁹⁶ Důvodů pro myšlenku tzv. zpolitizovaného Soudu je více. Žalobce, jak již bylo vícekrát řečeno, má možnost zahájit vyšetřování z vlastní iniciativy. Má tedy velice silné postavení a může přímo ovlivňovat, které případy budou před ICC řešeny a které nikoli. Obava z jeho zpolitizovaného rozhodování je tedy na místě. Pokud se zaměříme na prvního zvoleného žalobce Luise Morena Ocampo, některá jeho rozhodnutí, jako je např. vydání zatykače na Omara Al Bashira nebo vedení případu týkajícího se Uhuru Kenyatty, byla velice kontroverzní. Jestli byla tato rozhodnutí ovlivněna politickou situací, můžeme spíše spekulovat. Je ale jisté, že i on má svoji odpovědnost ohledně nepříznivé situace, která mezi ICC a africkými státy panuje. Pravomoci žalobce jsou omezeny žádostí o

¹⁹⁶ AGGREY, Mutambo. *Learn from ICC treatment of Africa: President Kenyatta*. Daily Nation, červen 2015. Dostupné (online) z: WWW <http://www.nation.co.ke/news/politics/Uhuru-Kenyatta-AU-Summit-Johannesburg-ICC/-/1064/2754520/-/91c1iv/-/index.html> (cit. 16. 6. 2015)

povolení vyšetřování, kterou podává Přípravnému výboru vždy před zahájením vyšetřování.

Další kritika je mířena i na zpolitizované soudce. Soudci jsou do své funkce voleni na základě svých odborných znalostí, ale také dle geografického zastoupení členů Římského statutu tak, aby byly poměrně zastoupeny smluvní státy ze všech kontinentů. Volební právo mají všechny smluvní státy Statutu stejné, tudíž i ty nedemokratické. Zůstává otázkou, jak nezávislý bude zvolený soudce ICC, který pochází se státu, kde demokracie nevládne? Pokud se podíváme na seznam států, které *Římský statut* ratifikovaly, je nutno poznamenat, že ty hlavní nedemokratické země, jako je Čína, Rusko apod. nejsou smluvními stranami, takže tento argument není z mého pohledu příliš relevantní.

Narušení nezávislosti Soudu se dá spatřovat i v Radě bezpečnosti OSN, na kterou *Římský statut* několikrát odkazuje. Rada bezpečnosti má možnost referovat případ žalobce ICC k prošetření a dokonce má dle článku 16 *Římského statutu* právo podat žádost o to, že nesmí být zahájeno nebo pokračováno ve vyšetřování nebo stíhání dle Statutu po dobu 12 měsíců ode dne, kdy k této žádosti dojde. Žádost má formu rezoluce Rady bezpečnosti vydanou dle kapitoly VII. Charty OSN. Tato žádost může být i obnovena. Rada bezpečnosti má tedy možnost kdykoli po dobu vyšetřování či stíhání zasáhnout a zakázat další pokračování v případě. Pokud by docházelo k nadužívání tohoto práva, dá se hovořit o monopolu na rozhodování, který případ bude před ICC souzen a který nikoli.

5.6 Financování Soudu

Kritika je taktéž mířena na fakt, že smluvní státy odvádějí vysoké příspěvky na chod ICC a poměr cena-výkon není dostačující. Soud je považovaný za velice pomalý a dost drahý. Za minulý rok 2014 např. Česká republika poskytla celkem 727 754 EUR, Keňa 24 579 EUR, Malí 7 599 EUR a 11 281 EUR.¹⁹⁷

¹⁹⁷ Assembly of States Parties. *Report of the Committee on Budget and Finance on the work of its Twenty-third session*. V New Yorku, prosince 2014, s 29-30. Dostupné (online) z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP13/ICC-ASP-13-15-ENG.pdf (cit. 16. 6. 2015)

6. Budoucnost a oprava vztahů mezi ICC a africkými státy

Obnovit rozpadající se spolupráci mezi ICC a africkými státy je nyní jedním z klíčových důvodů proto, aby Soud mohl dále fungovat a jeho postavení bylo ukotveno. Pokud se AU odvrátí od ICC úplně, dojde tím ke ztrátě podpory, kterou Soud nutně potřebuje, aby byl schopen nadále vykonávat to, proč byl založen, neboli stíhat zločince, kteří spáchali ty nejkrutější zločiny, a zajistil aby za ně byli adekvátně potrestáni.

AU uvízla v přesvědčení, že procesy dle ICC jsou „*selektivní, neobjektivní, zkreslené a také povýšené*“. Tyto slova byla řečena na Shromáždění AU v roce 2009 a všechna z nich byla znovu výslovně potvrzena v květnu 2013, kdy se konalo další Shromáždění AU¹⁹⁸. Kritikou africké státy na ICC opravdu nešetřily a stále tomu tak je. Můžeme tvrdit, že vnímání ICC africkými státy je zaujaté a dá se polemizovat, jestli se shoduje s realitou či nikoli, je však nutno tyto názory brát vážně a pouze je neignorovat. Problémy a obavy vznikají na obou stranách a je třeba se jimi zabývat prostřednictvím vážného, konstruktivního dialogu, který nebude založen na vzájemných obviněních, ale naopak na ústupcích a pochopeních. Naděje jsou vkládány do žalobkyně ICC Fatou Bensoudy, která by mohla být tou správnou iniciátorkou zahájení vzájemných jednání s AU, kde by došlo k řešení aktuální situace a znovunalezení společných cílů, na kterých by se obě strany shodly, a poté by se od nich mohl vztah začít dále rozvíjet. Je nutné vrátit se v dialozích zpět do doby, kdy africké státy velice silně podporovaly založení ICC a byly jedni z prvních, kteří podepsali *Římský statut*. Obě strany však musí hlavně mít vůli chtít tento vztah napravit. Mělo by se jednat o diplomatické diskuze nikoli politické., protože politika by mohla vztahu opět spíše uškodit.

ICC by měl přehodnotit svůj přístup k AU. Zejména žalobce, tajemník i Shromáždění smluvních států ICC by měli zlepšit aktivní spolupráci s africkou občanskou společností. Toto by mohlo být dosaženo prostřednictvím společných setkání konaných na různých místech afrického kontinentu, čímž by africká společnost byla

¹⁹⁸PLESSIS, Max; MALUWA Tiyanjana; O'REILLY, Annie. Africa and the International Criminal Court. Chatham House. International Law 2013/01, červen 2013, s. 11. Dostupné (online) z: WWW http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/0713pp_iccafrica.pdf (cit. 19. 6. 2015)

v bližším kontaktu s ICC. Soud by měl zaujmout vstřícnější a přizpůsobivější přístup k zástupcům AU, pokud budou mít zájem projednávat záležitosti týkající se ICC.

AU by se měla především snažit, aby ICC začala vnímat jako svého partnera, zejména pokud jde o porušování lidských práv, se kterým je schopna fungovat a řešit vzniklé problémy, nikoli jako instituci, která se snaží pouze pošpinit africký kontinent. AU má možnost fungovat v mnohem užší spolupráci s africkou občanskou společností než ICC, podporovat oběti, zvyšovat povědomí a obhajovat mezinárodní trestní soudnictví v Africe. Africká občanská společnost by měla mít vyvážený pohled při analýzách dopadů zásahů ICC na budování míru na kontinentu. Toto bude vyžadovat konstruktivní kritiku, která Soudu přinese více, než pouhé slepé podporování.¹⁹⁹

Určitý posun k lepšímu též spatřuji v realizaci návrhu založit pobočku ICC v Addis Abebě. Pokud by AU přestala odmítat tento návrh a nespátřovala v něm pouze potvrzení, že ICC je opravdu zaměřen proti-africky, mohlo by dojít k zefektivnění vyšetřovacích procesů. Shromažďování důkazů a svědků by bylo jednodušší, protože Soud by byl v bližším kontaktu s místy, kde zločiny byly páčány. Neměli bychom také zapomínat na oběti nebo pozůstalé, pro které možnost účastnit se spravedlivého procesu s pachatelem zločinu, má velmi silný morální význam. Snižuje se touha po pomstě i případné vyvolání dalších konfliktů. Pokud je Soud takto vzdálený od míst, kde se zločiny staly, je pro oběti či pozůstalé mnohem složitější přítomnost na hlavních líčeních a vyhlásování rozsudků. Bylo by tedy ku prospěchu znovu otevřít diskuze a plány na zřízení této pobočky, která by mohla vzájemné vztahy taktéž posílit.

ICC je soudem poslední instance, nikoli první instance. V ideálním případě by každý stát měl být schopen soudit své pachatele zločinů sám na vnitrostátní úrovni, čemuž tak častokrát právě v afrických státech není. V zájmu fungování principu komplementarity je třeba posilovat národní kapacity a snažit se, aby stíhání pachatelů na národní úrovni příliš nesehlávalo.²⁰⁰ AU by měla pomoci svým členským státům přijmout a zavést takové reformy, na základě kterých bude posílena vnitrostátní soudní moc a africké státy budou schopny samy vést soudní procesy proti vlastním občanům, kteří spáchali zločiny dle mezinárodního práva a tyto procesy budou respektovat

¹⁹⁹WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. Africa and the International Criminal Court. V Haagu, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, s. 191

²⁰⁰BÍLKOVÁ, V. Z Říma do Kampaly a kam dále? Mezinárodní politika. 2010, č. 8, s. 37

všechna základní práva spravedlivého procesu. Pokud nedojde ke změnám v národních právních systémech, je možné, že i nadále se budou vyšetřovat případyprávě v Africe.

Nesmíme také zapomenout na snahy AU vytvořit tzv. náhražku ICC v Africe. V únoru 2010 Shromáždění AU začalo pracovat na změnách v protokolu týkajícím se Statutu Afrického soudu pro lidská práva²⁰¹. Výsledný návrh rozšiřuje trestní pravomoc o mezinárodní zločiny, kterými jsou genocida, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, ale také terorismus, pirátství a korupce. Do května 2012 byl tento návrh posuzován právními experty, ministry spravedlnosti a jinými právníky a byl, po důkladném zvážení, přijat.²⁰² Aktuálně se čeká na Shromáždění AU, které by tento návrh protokolu formálně přijalo. Bylo by nesprávně tvrdit, že důvodem pro založení Afrického soudu, který se má zabývat trestnými činy dle mezinárodního práva, byly pouze reakce na vztah k ICC. První myšlenky založit tento africký soud se datují k červnu 2008, kdy Shromáždění AU chtělo spojit Africký soud pro lidská práva s Africkým soudním dvorem, což ze začátku nemělo příliš silnou podporu, ale situace se začala postupně měnit.²⁰³ Proces tedy začal ještě dříve, než byl vydán např. zatykač na Omara Al Bashira, který jak jsem již uvedla, vztahy mezi ICC a AU oslabil. Nelze však tvrdit, že by z tohoto zatykače samotná idea návrhu afrického soudu neprofitovala.

Pokud se zamyslíme, co vše je potřeba ke vzniku takového fungujícího regionálního afrického soudu, od politické podpory, přes odborníky až k dostatku financí, nejeví se mi tato myšlenka zatím příliš reálně. Pokud by tento Africký soud opravdu spatřil světlo světa, není zatím nikde řešeno, jaký vztah by měl k ICC, a jak by se smluvní strany *Římského statutu* měly zachovat v případě, že by spadaly pod jurisdikci obou těchto soudů. AU by se měla spíše než na zakládání této instituce zaměřit na efektivní kooperaci se soudem již existujícím, kterým je ICC. Založení afrického soudu by přineslo více komplikací a nutnost řešení vzniklých problémů, spíše než posílení africké soudní moci.

²⁰¹ Originální název: „*African Court on Human and Peoples Rights*“

²⁰² Kromě článku 28E, který se týkal trestného činu protiústavní změny vlády, kde vznikly definiční problémy, a díky tomu vyžaduje více pozornosti

²⁰³ PLESSIS, Max. Institute for Security Studies. *Implications of the AU decision to give the African Court jurisdiction over international crimes*. červen 2012. List číslo 235. Dostupné (online) z: WWW <http://www.issafrica.org/uploads/Paper235-AfricaCourt.pdf> (cit. 18. 6. 2015)

Závěr

Africké státy a ICC mají mezi sebou velice komplikovaný vztah. Tato práce poskytuje ucelený přehled nejdůležitějších bodů, proč tomu tak je. Některé africké státy, které jsou smluvními stranami ICC, se jednoznačně přiklání na jeho stranu a podporují ho. Většina afrických států však zůstává na straně AU, jejíž postoj vůči ICC je velice rezervovaný. Budoucnost vztahu ICC a AU je velice nejasná a dá se předpokládat, že se dle toho bude odvíjet i postoj vůči ICC na africkém kontinentu. ICC a AU vzájemně potřebují jedna instituce druhou, a proto je nejlepším východiskem začít vzájemně spolupracovat. Obě instituce jsou postaveny na stejných morálních základech, tudíž je jen otázka, jestli k sobě naleznou společnou cestu. Základní lidská práva a svobody by měly být zaručeny všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství nebo sociálního původu. Lidský život má všude na světě stejnou hodnotu a je především nutné, aby byl chráněn. ICC zastává myšlenku univerzální ochrany lidských práv a pachatel, který do těchto nezcizitelných práv zasáhne, by měl být řádně potrestán všude na světě, ale opak je někdy pravdou. Africké státy často nejsou schopny tyto pachatele stíhat a donutit je k odpovědnosti za spáchané zločiny. Právě tuto funkci zastává ICC, který jako soud poslední instance má právo pachatele stíhat, pokud je stát smluvní stranou *Římského statutu*, jenž je založen na dobrovolnosti přistoupení jednotlivých států. Pokud africké státy nezmění svůj přístup k ICC a nezačnou s ním spolupracovat, ale naopak budou pouze znevažovat jeho postavení porušováním povinností vyplývajících z *Římského statutu*, hrozí, že bude i nadále docházet k beztrestnosti pachatelů, kteří spáchali ty nejzávažnější zločiny.

V rámci předložené diplomové práce jsem čtenáři nejdříve poskytla historické motivy, které vedly k ustavení stálého ICC. Také byly popsány základní atributy, na kterých se ICC zakládá a řízení před ním. V druhé kapitole pojednávám o vybraných tribunálech a AU. Následně se ve své práci zaměřuji na postupné upadávání podpory ICC ze strany afrických států, vzhledem k okolnostem, které považuji s ohledem na situaci mezi ICC a africkými státy za relevantní. Čtvrtá kapitola se věnuje všem aktuálním případům, kterými se ICC zabývá a jsou zde shrnuty výsledky dosavadního působení ICC. Dále vytyčuji jednotlivé body, ve kterých vnímám největší neshody a problémy mezi ICC a africkými státy a kvůli čemu dochází často ke kritikám ICC.

Poslední kapitola je zaměřena na teoretické možnosti zlepšení vztahu ICC a na africkou snahu založit substituci ICC v Africe, která zatím zůstala pouze u návrhu.

Je tedy ICC opravdu zaměřen vůči Africe a můžeme ho tedy označit za tzv. „anti-africký“ soud, jak je uvedeno ve většině odborných i neodborných článků, které se tímto vztahem zabývají. Na základě rozboru provedeného v této diplomové práci s tímto názorem nesouhlasím. Prvním z důvodů je, že Soud sice zatím projednával pouze samé africké případy dle kapitoly čtvrté této práce, ale pouze dvě situace z celkových osmi byly zahájeny na základě vlastní iniciativy žalobce. Ostatních šest situací bylo buď referováno Radou bezpečnosti OSN k prošetření anebo samotnými africkými státy, které měly zájem, aby zločiny páchané na jejich území byly šetřeny ICC. Druhým argumentem je, že ICC podniká konkrétní kroky k tomu, aby afričtí občané byly aktivně součástí ICC a docházelo k lepší spolupráci. Zvolení žalobkyně Fatou Bensoudy z Gambie, celkový počet 4 soudců ICC je z Afriky a také snaha založit pobočku ICC v Addis Abebě, jako administrativní spojku, která ulehčí ICC jeho práci v Africe. Na druhou stranu AU zatím žádné konkrétní kroky pro zlepšení vztahu s ICC nepodnikla. Poslední argument, kterým bych chtěla podložit svůj názor, vychází z třetí a páté kapitoly mé práce, a to konkrétně z případu týkajícího se Al Bashira, který stále uniká spravedlnosti. ICC v tomto případě postupoval adekvátně dle *Římského statutu* a nijak nezneužil univerzální jurisdikci, jak tvrdí AU. Podstatou přece je, že proti páchaným zločinům, dle mezinárodního práva, je nutno postupovat jednotně, aby se co nejvíce zamezilo jejich konání, a není podstatné, kde se dané násilí děje, ale že osoba odpovědná za tyto zločiny bude adekvátně potrestána bez rozdílů, nehledě na výsady či jiné imunity. Al Bashir údajně spáchal zločiny proti lidskosti a válečné zločiny, k čemuž dospěla Rada bezpečnosti OSN, proto by měl být za ně souzen a neměly by existovat státy, které odmítnou na svém území Al Bashira zatknout.

Za třináct let doby působení Soud již vykonal velký kus práce a ušel dlouhou cestu za snahou, aby se k některým nejzávažnějším zločinům porušujícím základní lidské svobody a hodnoty postavilo celé mezinárodní společenství jako celek a žádalo odpovědnost za napáchaná zvěrstva. Je však velice klíčové pro budoucí fungování Soudu, aby se nastalá situace mezi ICC a africkými státy zlepšila a začala mezi nimi konstruktivní spolupráce. Soud jinak nebude příliš efektivní a nebude možno ve věcech

rozhodovat bez zbytečných průtahů. Jak vyplynulo z kapitoly čtvrté, ICC zatím vydal pouze ve dvou případech odsuzující rozsudky, což je na třináct let fungování velice nízké číslo. Mnoho osob, celkem 12, se nedaří dopadnout i z důvodu nesoučinnosti afrických států s ICC. Také chybějí dostatečné důkazy, aby mohlo dojít k potvrzení obvinění vůči údajným pachatelům. Zatím se stále nedaří, aby se k ICC připojily i velmoci, jako jsou USA, Čína nebo Ruska, tudíž myšlenka úplné univerzální působnosti zatím stále zůstává nenaplněna.

7. Seznam použitých zkratk:

AU – African Union

ICC – International Criminal Court

ICJ – International Court of Justice

ICTR- International Criminal Tribunal for Rwanda

MDC – Movement for Democratic Change

MICT – Mechanism for International Criminal Tribunals

OAU- Organization of African Unity

SADC – Southern African Development Community

SADR – Sahrawi Arab Democratic Republic

SCSL – Special Court for Sierra Leone

8. Použitá literatura a jiné zdroje:

Monografie:

- SCHABAS, William. *An Introduction to the International Criminal Court*, 2. vydání, Cambridge : Cambridge University Press, 2004, 481 s. ISBN 0 521 53756 8
- WERLE, Gerhard; LOVELL, Fernandez; VORMBAUM, Mortiz. *Africa and the International Criminal Court*. 1. vydání. Haag: Springer, T.M.C. ASSER PRESS, 2014, 303 s. ISBN 978-94-6265-028-2
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2002, 311 s. ISBN 80-246-0305-5
- LHOTSKÝ, Jan. *International Criminal Court : Jurisdiction over Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes, including the Legal Regulation of the Crime of Aggression*, 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2012, 222 s. ISBN 978-80-210-6065-4
- CASSESE, Antonio. *International Criminal law*, 1st edition, New York : Oxford University Press Inc., 2003, 472 s. ISBN 0-19-925911-9
- CASSESE, Antonio, GAETA, Paola, JONES, John R.W.D. *The Rome Statute of the International Criminal Court : A Commentary : Volume I*. New York : Oxford University Press Inc., 2002, 1048 s. ISBN 0-19-924312-3
- BASSIOUNI, M. Cherif. *International criminal law*. Third edition. Leiden, The Netherlands: M. Nijhoff Publishers, 2008, 1037 s. ISBN 978-90-04-16531-1
- ŠTURMA, Pavel. *Problémy implementace Statutu Mezinárodního trestního soudu do právního řádu: sborník příspěvků ze semináře pořádaného Českou národní skupinou Mezinárodní společnosti pro trestní právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, 98 s. ISBN 80-7179-911-4
- VÁLEK, Petr. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. 1. vydání, Praha : C.H.Beck, 2009, 221 s. ISBN 978-80-7400-151-2

- POTOČNÝ Miroslav, ONDŘEJ Jan. *Mezinárodní právo veřejné : Zvláštní část*. 5. doplněné a přepracované vydání. Praha : C.H.Beck, 2006, 511 s. ISBN 80-7179-536-4
- ČEPELKA Čestmír., ŠTURMA Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. Vydání. Praha : C.H.Beck, 2008, 836 s. ISBN 978-80-7179-728-9.
- SCHABAS, William. *Genocide in International law : Crime of Crimes*. 1. vydání, United Kingdom : Cambridge University Press, 2000, 624 s. ISBN 0 521 78262 7
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné : Obecná část, Zvláštní část*. Praha : Leges, 3. vydání, 2013, 968 s. ISBN 978-80-87576-64-9
- POSPÍŠIL, Ivo; KRÍŽ, Zdeněk a kolektiv. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2012, 72 s. ISBN 978-80-210-6047-0
- PESKIN, Victor. *International Justice in Rwanda and the Balkans : Virtual Trials and the Struggle for State Cooperation*. 1. vydání, New York: Cambridge University Press, 2008, 296 s. ISBN 978-0521129121
- LHOTSKÝ, Jan. Diplomová práce. *Mezinárodní trestní soud – funkční stálá soudní instituce univerzálního charakteru?* V Brně: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2009, 69.s

Zdroje časopisecké:

- BÍLKOVÁ, V. *Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví*. Mezinárodní politika, 2007, č. 5, s. 16-18
- BÍLKOVÁ, V. *Z Říma do Kampaly a kam dále?* Mezinárodní politika. 2010, č. 8, s. 35-38.
- POPENKOVÁ, M. *Mezinárodní trestní soud : Reálně fungující instituce*. Mezinárodní politika. 2006, č. 5, s. 38-41
- ŠTURMA, P. *K mezinárodnímu trestnímu soudnictví na začátku 21. století*. Mezinárodní politika. 2001, č. 6, s. 8-9.

Zdroje elektronické:

- PLESSIS, Max; MALUWA Tiyanjana; O'REILLY, Annie. *Africa and the International Criminal Court* [online]. Chatham House. International Law 2013/01, červen 2013. Dostupné z: WWW http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/International%20Law/0713pp_iccafrica.pdf
- KAUL, Hans-Peter. *The International Criminal Court – Current Challenges and Perspectives* [online]. Salzburg Law School on International Criminal law. 8. srpna 2011. s. 13. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/289b449a-347d-4360-a854-3b7d0a4b9f06/283740/010911salzburglawschool.pdf>
- HUNGR, Pavel. *Srovnávací právo, právní kultury* [online]. Brno International Business Scholl. V Ostravě: KEY Publishing s.r.o., 2008,. s. 12. Dostupné z: WWW <http://b2b.inform-za.sk/obsahy/9788087071571.pdf>
- HAWKINS, Virgil. *Conflict Death Tolls, Stealth Conflicts* [online]. WorldPress, 23. listopadu 2008. Dostupné z WWW: <http://stealthconflicts.wordpress.com/2008/11/23/conflict-death-tolls/>
- JELÍNEK, Petr. *Africká unie – integrace reálná nebo deklarativní?* [online] Mezinárodní vztahy 1/2003, s. 52 Dostupné z: WWW <https://mv.iir.cz/article/download/65/62>
- MCNAMEE, Terence; MILLS, Greg; PHAM ,J. Peter. *Morocco and the African Union* [online]. (*Prospects of re-engagemanet and Progress on the Western Sahara*). Discussion paper 1/2013. Dostupné z: WWW [http://www.thebrenthurstfoundation.org/Files/Brenthurst Commisioned Report s/Brenthurst-paper-201301-Morocco-and-the-AU.pdf](http://www.thebrenthurstfoundation.org/Files/Brenthurst%20Commisioned%20Reports/Brenthurst-paper-201301-Morocco-and-the-AU.pdf)
- MAQUONGO, Sivu. *The establishment of International Criminal Court: SADC's participation in the negotiations* [online]. African Security Review 2009/01, volume 9. Dostupné z: WWW <http://www.issafrika.org/pubs/ASR/9No1/InCriminalCourt.html>

- TRAN, Mark. *Rwandan President Kagame Threatens French Nationals with Arrest*, The Guardian [online]. 12. listopadu 2008. Dostupné z: WWW <http://www.theguardian.com/world/2008/nov/12/rwanda-france>
- CLOTTEY, Peter. *Botswana supports International Criminal Court* [online]. Voice of America. News/Africa, 2013. Dostupné (online) z: WWW <http://www.voanews.com/content/botswana-supports-international-criminal-court/1764960.html>
- FRITZ, Nicolas. *AU and ICC must find consensus* [online]. OSISA (*Open Society Initiative for Southern Africa*), 2013. Dostupné z: WWW <http://www.osisa.org/law/blog/au-and-icc-leaders-must-find-consensus>
- FOSTER, Hannah. *NGO Statement at Official Opening of the 41st Ordinary Session of the African Commission on Human and Peoples' Rights* [online]. Proslov přednesený na 41. zasedání Africké komise pro lidská práva. V Accře, 2007. Dostupné (online) z: WWW http://old.achpr.org/english/communiqués/communiqué41_en.html
- MAJERČÍK, Lubomír. *Lubanga: Mezinárodní trestní soud vynáší svůj první rozsudek* [online]. Bulletin centra pro lidská práva a demokracie. 3. číslo. IV. ročník, 2012, s. 10-11. 2012. Dostupné z: WWW <http://www.centrumlidskaprava.cz/sites/centrumlidskaprava.cz/files/attachement/bulletin/bulletin-lp-iv-3.pdf>
- PLESSIS, Max. *Implications of the AU decision to give the African Court jurisdiction over international crimes* [online]. Institute for Security Studies, červen 2012. List číslo 235. Dostupné z: WWW <http://www.issafrica.org/uploads/Paper235-AfricaCourt.pdf>
- AGGREY, Mutambo. *Learn from ICC treatment of Africa: President Kenyatta* [online]. Daily Nation, červen 2015. Dostupné z: WWW <http://www.nation.co.ke/news/politics/Uhuru-Kenyatta-AU-Summit-Johannesburg-ICC/-/1064/2754520/-/91c1iv/-/index.html>

- Galway, C. B. *Belgium v. Senegal. The International Court of Justice Affirms the Obligation to Prosecute or Extradite Hissène Habré Under the Convention against Torture* [online]. Insights, September 11 2012, American Society of International Law. Dostupné z: WWW <http://www.asil.org/pdfs/insights/insight120911.pdf>
- Human rights watch. *Q&A: The Case of Hissène Habré before the Extraordinary African Chambers in Senegal* [online]. 27. dubna 2015. Dostupné z: WWW <http://www.hrw.org/news/2012/09/11/qa-case-hiss-ne-habr-extraordinary-african-chambers-senegal>
- New Vision. Uganda's leading Daily. *African Union to set up court to rival ICC* [online]. 21. července 2014. Dostupné z: WWW <http://www.newvision.co.ug/news/657792-african-union-to-set-up-court-to-rival-icc.html>
- Global Policy Forum. *US Opposition to the International Criminal Court* [online]. Dostupné z: WWW <https://www.globalpolicy.org/international-justice/the-international-criminal-court/us-opposition-to-the-icc.html>
- Zpravodajství České televize. *Haagský Tribunal pro bývalou Jugoslávii skončí do tří let* [online]. Dostupné z: WWW <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/231109-haagsky-tribunal-pro-byvalou-jugoslavii-skonci-do-tri-let/>
- United Nations, International Criminal Tribunal for Rwanda. *ICTR expected to close down in 2015* [online]. V Arushe, 2. února 2015. Dostupné z: WWW <http://www.unict.org/en/news/ictr-expected-close-down-2015>
- The Special Court for Sierra Leone, Residual Special Court for Sierra Leone. Its history and Jurisprudence [online]. Dostupné z: WWW <http://www.rscsl.org/>
- Special Court for Sierra Leone. Residual Special Court for Sierra Leone. Cases [online]. Dostupné z: WWW http://www.rscsl.org/CDF_Trial_Chamber_Decisions.html
- African Union. A United and Strong Africa. History [online]. Dostupné z: WWW <http://www.au.int/en/about/founders>
- African Union. AU in the Nutshell [online]. Dostupné z: <http://www.au.int/en/about/nutshell>

- Czefrica.com. Africká unie [online]. Dostupné z: <http://www.czefrica.com/cs/regionalni-organizace/36-regionalni-organizace/regionalni-organizace/57-afrika-unie.html>
- Southern African Development Community. Towards a Common Future. About SADC [online]. Dostupné z: WWW <http://www.sadc.int/about-sadc/>
- Coalition for the International Criminal Court [online]. History of the ICC. Rome Conference. Dostupné z: <http://www.iccnw.org/?mod=rome>
- Sudane Tribune. *Sudanese president to skip Zuma's inauguration* [online]. Washington, 2009. Dostupné z: WWW <http://www.sudantribune.com/spip.php?article31109>
- BBC News. *Sudan's Omar Al Bashir in Malawi: ICC wants answers* [online]. Africa, 2011. Dostupné z: WWW <http://www.bbc.com/news/world-africa-15384163>
- Communiqué on CSO Consultation on the Year of Peace and Security in Africa. CCP – AU (Centrum for citizens – participation in African Union) [online].V Addis Ababě, 2010. Dostupné z: WWW http://www.wanep.org/wanep/attachments/article/128/final_communique_yps_jan_2010.pdf
- Hague Trials Kenya. *Missing ICC witness family awaits two separate DNA resultes* [online]. Dostupné z: WWW <https://thehaguetrials.co.ke/article/missing-icc-witness-family-awaits-two-separate-dna-results>
- BII, Barnabas. *Missing ICC witness found death in river* [online]. Daily Nation, leden 2015. Dostupné z: WWW <http://mobile.nation.co.ke/news/ICC-witness-found-dead-in-Eldoret/-/1950946/2578254/-/format/xhtml/item/1/-/afsm3h/-/index.html>

Mezinárodní trestní soud :

- International Criminal Court, Current Judges – Biographical Notes [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/chambers/the%20judges/Pages/judges.aspx
- International Criminal Court. Office of Prosecutor [online]. Dostupné z : WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/structure%20of%20the%20court/Pages/structure%20of%20the%20court.aspx
- International Criminal Court. States parties to the Rome Statute [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx
- International Criminal Court, States parties – Chronological list [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/Pages/states%20parties%20_%20chronological%20list.aspx
- International Criminal Court. *ICC Prosecutor presents case against Sudanese President, Hassan Ahmad Al Bashir, for genocide, crimes against humanity and war crimes in Darfur* [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/press%20releases/Pages/a.aspx
- Case Information Sheet, Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*. ICC-02/05 - 01/09 [online]. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/AlBashirEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Libya [online]. *The Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi*. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/GaddafiEng.pdf>

- International Criminal Court. Situations and Cases. Situation in the Republic of Côte d'Ivoire [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/icc0211/Pages/situation%20index.aspx
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Laurent Gbagbo and Charles Blé Goudé*. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/Gbagbo-and-BleGoudeEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Demokrtatic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Simone Gbagbo*. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/SimoneGbagboEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/NtagandaEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Germain Katanga*. ICC-01/04-01/07. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KatangaEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Callixte Mbarushimana*. ICC-01/04-01/10. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/MbarushimanaENG.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet. Situation in Democratic republic of Kongo [online]. *The Prosecutor v. Sylvestre Mudacumura*. ICC-01/04-01/12. Dostupné (online) z: <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/MudacumuraEng.pdf>

- International Criminal Court, Situations and Cases. Press release [online]. ICC - *The Prosecutor of the ICC opens investigation in Darfur*. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/2005/Pages/the%20prosecutor%20of%20the%20icc%20opens%20investigation%20in%20darfur.aspx
- International Criminal Court. Situations and Cases [online]. Situation in Sudan, Darfur. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx
- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Ahmad Muhammad Harun a Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman*. ICC-02/05-09/07. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/HarunKushaybEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Bahar Idriss Abu Garda*. ICC-02/05-02/09. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/AbuGardaEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Abdallah Banda Abakaer Nourain*. ICC-02/05-03/09. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/BandaEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation in Darfur, Sudan. *The Prosecutor v. Abdel Raheem Muhammad Hussein*. ICC-02/05-01/12. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/HusseinEng.pdf>
- International Criminal Court. Situations and Cases [online]. Situation in Republic of Kena. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx

- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation in Republic of Kenya. *The Prosecutor v. William Samoei Ruto a Joshua Arap Sang*. ICC-01/09-01/11. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/RutoKosgeySangEng.pdf>
- International Criminal Court. Case Information Sheet [online]. Situation on Republic of Kenya. *The Prosecutor v. Uhuru Muigai Kenyatta*. ICC-01/09-02/11 Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/KenyattaEng.pdf>

Právní dokumenty:

- *Rome Statute of the International Criminal Court* [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf. Český překlad uveřejněný ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 84/2009.
- *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide* [online]. Dostupné z: WWW <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2078/volume-78-I-1021-English.pdf>
- *Charta OSN* [online]. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
- *Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu* [online]. Dostupné z: WWW http://www.unict.org/sites/unict.org/files/legal-library/100131_Statute_en_fr_0.pdf
- *Statute of the Special Court for Sierra Leone* [online]. Dostupné z: WWW <http://www.rscsl.org/Documents/scsl-statute.pdf>
- *Resolution RC/Res. 6* [online]. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf
- *Dakar Declaration for the establishment of the International Criminal Court in 1998* [online]. Dostupné z: WWW <http://www.iccnw.org/documents/DakarDeclarationFeb98Eng.pdf>

- *Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court* [online]. V Římě, 17. července 1998. Dostupné z: WWW <http://nccur.lib.nccu.edu.tw/bitstream/140.119/33686/12/53003112.pdf>
- *Arrest warrant of 11 April 2000 (Democratic republic of Kongo v. Belgium)* [online]. Judgment, I.C.J. Reports 2002. Dostupné z: WWW <http://www.icj-cij.org/docket/files/121/8126.pdf>
- *Warrant of arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir* [online]. International Criminal Court. No. ICC-02/05-01/09, 2009. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc639078.pdf>
- United Nations. Security Council. *Resolution 1593(2005)* [online]. Dostupné z: WWW <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/85FEBD1A-29F8-4EC4-9566-48EDF55CC587/283244/N0529273.pdf>
- International Court of Justice. *Certain criminal proceedings in France (Republic of the Congo v. France)*. Dostupné z: WWW <http://www.icj-cij.org/docket/files/129/16233.pdf>
- African Union. *Decision on the report of Commission on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction* [online]. Assembly/AU/Dec. 199 (XI), Eleventh ordinary Session, V Sharm El-Sheiku, 30. června – 1. července 2008. Dostupné z: WWW http://www.au.int/en/sites/default/files/ASSEMBLY_EN_30_JUNE_1_JULY_2_008_AUC_ELEVENTH_ORDINARY_SESSION_DECISIONS_DECLARATIONS_%20TRIBUTE_RESOLUTION.pdf
- African Union. *Decision on International Jurisdiction, Justice and the International Criminal Court* [online]. Doc. Assembly/AU/13(XXI). V Addis Abebě, květen 2013. Dostupné z: WWW http://iccnow.org/documents/AU_decisions_21st_summit_May_2013.pdf
- Assembly of the African Union /AU/Dec. XI [online]. Eleventh ordinary session. V Sharm El-Sheikhu, Egypt, 2008, s. 1. Dostupné z: WWW http://www.minec.gov.mz/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=12&Itemid=48

- Assembly of the African Union /AU/ Dec. 205 XI[online]. Eleventh ordinary session. V Sharm El-Sheikhu, Egypt, 2008, s. 1. *Decision on the report of the Commission on the abuse of the principle of universal jurisdiction Doc. Assembly/AU/14 (XI)*. Dostupné z: WWW http://www.minec.gov.mz/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=12&Itemid=48
- Assembly of States Parties to the Rome Statute. *Report of the Committee on Budget and Finance on the work of its Twenty-third session*. V New Yorku, prosinc 2014, s. 29-30. Dostupné z: WWW http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/ASP13/ICC-ASP-13-15-ENG.pdf

Ostatní zdroje:

- *List of states participating in the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the establishment of an International Criminal Court, annex II* [online]. Dostupné z: WWW http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf
- *United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court* [online]. Official Records. United Nations, Volume II., New York, 2002, s. 65. Dostupné z: WWW http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v2_e.pdf
- *Statement by H.E. Ambassador KHIPHUSIZI J. JELE Permanent representative of South Africa on behalf of Member states of the Southern African Development Community (SADC) before the Sixth Committee of the 52nd General Assembly, regarding agenda item 150* [online]: Establishment of an International Criminal Court. New York, 21. srpna 1997. Dostupné z: WWW <http://www.iccnw.org/documents/SouthAfricaSADC6Comm21Oct97.pdf>

Abstrakt

Přístup afrických zemí k Mezinárodnímu trestnímu soudu

Cílem mé diplomové práce je poskytnout čtenáři ucelený výklad a popis postupného vývoje přístupu afrických států k Mezinárodnímu trestnímu soudu (dále jen „Soud“). Pro lepší pochopení tohoto složitého vztahu jsem se v první kapitole mé práce zaměřila na vymezení základní charakteristiky Soudu – tj. na proces jeho založení a historické pozadí jeho vzniku, dále na jeho účel, financování, včetně složení a správy Soudu, jakož i na podrobný popis řízení před Soudem a jeho rozhodování.

Druhá kapitola se zabývá stručným úvodem do problematiky jiných mezinárodních trestních tribunálů s jurisdikcí v Africe a zmiňuje se taktéž o Africké unii, která je uznávanou mezinárodní organizací sdružující naprostou většinu států afrického kontinentu.

Třetí kapitola se zabývá povahou a vývojem přístupu afrických států k Soudu. Zpočátku byla idea založení Soudu africkými státy velice podporována, následovalo však postupné zhoršování jejich postoje a výrazné narušení spolupráce se Soudem, především z důvodu častých tvrzení, že Soud se zaměřuje výhradně na stíhání občanů afrického kontinentu. Pojednávám zde také o snahách obnovit důvěru mezi Soudem a africkými státy (často reprezentovanými Africkou unií), jež však zatím nevedly k zásadnějším výsledkům.

Čtvrtá kapitola se skládá z výčtu všech případů, které byly doposud před Soudem řešeny či ve kterých bylo žalobcem Soudu zahájeno vyšetřování, a to včetně stručné informace o jejich aktuálním stavu.

Kapitola číslo pět nastiňuje hlavní sporné body mezi Soudem a africkými státy – tedy zákaz zohledňování veřejné funkce, nedostatek součinnosti afrických smluvních států se Soudem, ad hoc tribunály lépe reflektují místní specifika, zasahování do soudní moci suverénního státu, zpolitizovaný Soud a financování Soudu.

Šestá kapitola se zabývá nejbližší budoucností a odhaluje možné způsoby, jak obnovit důvěru a fungující spolupráci mezi africkými státy a Soudem.

Abstract

Approach of African states towards International Criminal Court

This diploma thesis aims to depict in the most exhaustive manner the approach of the African states towards the institution of the International Criminal Court (hereinafter as “the Court”). To offer a better understanding of this complicated bond, in the first chapter, I intend to describe the basic characteristics of the Court - the process of its creation along with all the necessary historical background of such efforts, its purpose or mission, financing, the composition and administration of the Court as well as detailed analysis of the proceedings before the Court and its decision making.

The second chapter deals with brief introduction to other international criminal tribunals with jurisdiction in Africa and remarks on African Union, the most recognized international integration on the African continent.

Third chapter starts to explain the nature and development of the approach of the African states towards the Court which is marked mainly by the initial support to the idea of its creation and followed by a slow aggravation of the stance and loss of most of the support and co-operation primarily due to alleged narrow focus of the prosecution almost exclusively towards African nationals. There were certain attempts to reestablish the trust between the Court and the African states (often jointly represented by the African Union) although without any major progress.

Chapter four consists of a summary, including present status information, with regard to every case that has been tried before the Court or every investigation that has been held by the prosecutor of the Court so far.

Chapter number five outlines the main contentious points between the Court and the African states – i.e. prohibition of consideration of a public office, lack of co-operation of the African states with the Court, ad hoc tribunals better reflect local specifics, infringement upon judicial power of a sovereign state, politicized Court and financing of the Court.

The sixth chapter concludes with a future insight and reveals possible ways to restore trust and a functioning collaboration between African states and the Court.

Klíčová slova v češtině a angličtině:

Mezinárodní trestní soud – International Criminal Court

Africké státy – African states

Přístup - Approach